

Hamiša Asar Bişvat

POMUL MINUNAT AL VIEȚII

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

În şiragul de nestemate al sărbătorilor noastre strălucite o zi ce se deosebește de celelalte prin originala-i semnificație. E ziua a cincisprezece-a lunii Şvat. Ea nu evocă nici un eveniment din istoria poporului nostru, prăznuirea ei nu se face prin nici o rugăciune deosebită care să fi fost orînduită în cinstea acesteia, nici un fel de obligațiuni rituale nu caracterizează specificul său. În schimb, ziua aceasta poartă un nume ce-i definește sensul: Roş Hašana la-ilanot — Anul nou al pomilor.

Nu numai oamenii își deapănă firul vieții lor pe acest pământ, după îndrumarea și prin îndurarea Atotputernicului. Întregul regn animal și vegetal face parte din coroana creațiunii divine.

„Cit de multe sînt făpturile Tale, Doamne, pe toate le-ai săvîrșit cu înțelepciune, e plin pământul cu creația Ta” (Psalmi 104—24). În ultimul firicel de iarbă, a cărui existență e un permanent miracol, noi zărim minunata operă dătătoare de viață a Părintelui Cereșc. Cînd pomii se află încă cu crengile uscate și acoperite de zăpadă, cînd ei stau încă încremeniți în poșhița de gheață ce-i acoperă, am fi îndemnați să credem că moartea i-a îmbrăcat cu linioliul ei alb. Credința noastră multi-milenară, cu a ei ne-zdruncinată viziune a vieții menită să triumfe asupra morții, ne orînduiește însă anul nou al pomilor atunci cînd ei se află încă în plină hibernare. Ceea ce nu sînt în stare să vadă ochii noștri truștii, întrezăresc cei ai sufletului nostru.

Privim spre rădăcinile puternice ale pomului, adînc înfipte în gîle și zărim acolo viața care circula printr-insele și care va izbucni curînd, va face să încolțească mugurii, va țese minunata haină verde a copacului, va rodi gustoasele sale fructe, va încanta sufletele prin mirosul îmbătător pe care îl va răspîndi.

„ויראה ה' עץ” „Dumnezeu i-a arătat un pom” (Exodus 15—25). În clipele de îndoială, ne arată textul fragmentului biblic, cînd credința eliberaților din robia lui Mițraim începe să șovăie, Dumnezeu le arată un pom. Din viața sa, din victoriile pe care acesta le repurtează asupra tuturor obstacolelor ce i se pun în cale, să învețe cei ce-și pierd speranța, cei a căror perspectivă s-a îngustat și nu mai au viziunea limpede a viitorului. Strădania și munca omului pe care textul biblic îl definește „עץ האדם” „omul e la fel cu copacul de pe cîmp” (Deut. 20,19), trebuie să fie mereu îndreptate spre ziua de mîine, să aibă drept țel îmbunătățirea vieții celor ce vor veni după dînsul, să fie animată de convingerea neșrămutată că, pînă la urmă umbrele morții se vor risipi și izbinda vieții se va afirma în plenitudinea ei.

Înteleptul Honi, ne povestește Talmudul în tractatul Taanit 23, a înfîlînit un bătrîn care sădea un pom, care urma să rodească abia după trecerea a 70 de ani. Honi l-a întrebat

dacă speră să mai trăiască atîta spre a gusta din fructele lui. Bătrînul i-a răspuns: „Precum părinții mei au sădit pomi pentru mine, tot astfel muncesc eu, spre a asigura copiilor mei hrana lor.”

Civilizația umană stă sub semnul acestui simbolic episod. Anul nou al pomilor învață mereu pe oameni despre adevărul etern și imuabil al continuității ce există în viața generațiilor. Marile valori ale spiritului uman, uriașele creații materiale ale geniului desprins din copacul științei se înnoadă, verigă cu verigă, în lanțul acestor generații. Fiecare dintr-insele își aduce aportul la propășirea marii familii omenești, face să încolțească o nouă mlădiță în acest pom al vieții, îngrijește de roadele pe care urmașii le vor gusta.

Hamiša-Asar Bişvat ne aduce, an de an, acest mesaj al viitorului mai bun, această chemare la muncă în slujba vieții, această convingere în lupta ce o dăm împotriva forțelor ce vor să încremenească mersul ei înainte. În ziua aceasta, evreul credincios ia cu evlavie și bucurie în mînă un fruct și înainte de a-l gusta, rostește cu însofleit elan și nezdruccinat optimism ruga:

ברוך אתה ה' בורא פרי העץ
„Binecuvîntat fii Tu, Doamne... Cel care ai creat fructul copacului.”

E ruga ce înalță un imn de slavă Celui ce nu îngăduie morții să sugrume viața, Celui ce creează, mereu și mereu, noi fructe, noi roade ale muncii umane, Celui ce călăuzește pașii noștri, ai tuturor, spre vremurile în care acest pământ, atît de pustit și răvășit de uraganele urii, va deveni o vastă grădină a Edenului fericirii și a bunăstării omenești.

Vizita conducătorului obștei evreiești din Argentina

Vizita pe care președintele Federației comunităților evreiești din Argentina, d. dr. Tobias Kamenschein și doamna au făcut-o în România, între 19 și 26 ianuarie 1969, a însemnat un eveniment însemnat în viața obștei noastre. Ea a constituit încă o expresie concretă a bunelor legături pe care obștea din România le întreține cu numeroase colectivități evreiești din lume, a interesului viu pe care aceste colectivități le poartă coreligionarilor lor din această țară.

Programul vizitei a fost astfel alcătuit ca, în limitele timpului scurt petrecut în mijlocul nostru, oaspeții să ia cunoștință de cît mai

„ROMÂNI ȘI EVREI, ÎNFRĂȚIȚI ÎN ACELAȘI EFORT CREATOR”

Adunarea cetățenească

din circumscripția electorală nr. 6

„7 Noiembrie” din București

Aspect de la adunarea cetățenească

Calea Văcărești... Dacă este exact că orașele, străzile, își au și ele — asemeni oamenilor — destinul lor, cel al acestui vechi

cartier bucureștean este dintre cele mai semnificative. Cîndva (într-un trecut nu chiar așa de îndepărtat) micro-univers al sărăciei și mizeriei reduce la formele ei cele mai acute, sediu al atîtor drame și tragedii, Calea Văcărești a cunoscut în ultimele două decenii o admirabilă, emoționantă metamorfoză. Maghernișele supraîncălzite de altă dată au fost asanate; au dispărut cu totul chichinețele în care, la lumina anemică a lămpii cu petrol, cite un croitor, un cizmar, o lengereasă — cu plămîni deseori măcinată de fizie — trudeau cite 12—14—16 ore pe zi; au dispărut ceamările în care roia o omenire disperată, confruntată în fiecare zi cu cea mai elementară și totodată cea mai tragică dintre probleme: de unde și cum să facă rost de cei cîțiva lei cu care să-și plătească masa de prînz? Tragic, neșpus de tragic a fost în trecut destinul Căii Văcărești! Cetățenii mai în vîrstă își mai amintesc din cînd în cînd de el (în definitiv, uitarea face parte din legile omenești), dar cei tineri nu-l cunosc decît din paginile cărților (ale romancierului Peltz, de exemplu).

„La toate acestea ne gîndeam străbătînd Calea Văcărești, spre a ajunge la clubul fabricii de încălziminte „Flacăra roșie”, unde în această după amiază geroasă de ianuarie se ținea adunarea cetățenească convocată de Frontul Unității Socialiste spre a se propune un candidat pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională. În sală se aflau cetățeni care domiciliază în cuprinsul circumscripției electorale Nr. 6 „7 Noiembrie”. E destul să-ți rotești privirile, să privești înfățișarea și chipurile lor, felul cum sînt îmbrăcați, ca să înțelegi marea deosebire dintre Calea Văcărești cea de azi și cea de acum trei-patru decenii...”

Despre aceste transformări de structură ce au avut loc în peisagiul, în fizionomia țării și a poporului întreg vorbește reprezentanta Frontului Unității Socialiste, Lucia-Doina Tira, care prezidează adunarea. Cuvintele ei află ecou în sufletul oamenilor, fiindcă ea nu face decît să exprime realități binecunoscute de toți. Cu toții cunosc aceste înfăptuiri, pentru că au contribuit la ele, fiecare la locul său de muncă, pe măsura puterilor și a priceperii sale. Cu toții au pus umărul la înfăptuirea planurilor îndrăznețe elaborate de forurile conducătoare ale țării. Așa a fost pînă acum, așa va fi și de aci înainte. Umăr la umăr, toți cetățenii țării, fără deosebire de rasă, naționalitate și credință religioasă, vom pași spre zările largi ale progresului și propășirii economice și culturale. Pe acest drum, alegerile de la 2

(Continuare în pag. U-a)

(Continuare în pag. IV-a)

Oaspeții din Argentina în biroul d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen

Goethe și limba idiș

Se știe că Johann Wolfgang von Goethe era cunosător al Bibliei și al limbii ebraice. El însuși povestește despre asta în mod amănunțit în romanul autobiografic „Poezie și adevăr”. Ceea ce nu se știe aproape deloc e că Goethe avea cunoștințe de limbă idiș. Foarte puțini știu că în tinerețe marele poet a scris și unele lucrări în această limbă.

În general, în Germania secolului al XVIII-lea se dădea atenție învățării limbii idiș. În special misionarii se ocupau cu asta. Un anume K. Mohler a tradus chiar Evanghelia în limba idiș și a redactat un „Îndreptar pentru învățarea limbii idiș-deutsch”.

Între anii 1728—1791 la universitatea din Halle a existat o facultate pentru studierea limbii ebraice și a limbii idiș, precum și a literaturilor respective. Fondatorul acestei facultăți, I. N. Kalenberg, a alcătuit un manual pentru uzul studenților creștini. „Introducere la limba idiș-deutsch”. Într-un răstimp scurt, acest manual a apărut în trei ediții. (1733, 1738, 1749).

La Frankfurt, orașul copilăriei și tinereții lui Goethe, au apărut câteva ediții ale cărții lui Johann Cristoph Wanenseil (1633—1705): „Manual pentru vorbirea și scrierea limbii idiș-deutsch”. (1715, 1737). Cartea are 400 de pagini și cuprinde numeroase fragmente din literatura idiș.

Bizuiindu-se pe aceste materiale ce se aflau în biblioteca școlii, rectorul gimnaziului din Frankfurt, Johann Jacob Schudt (1664—1722) a alcătuit antologia în patru volume „Jüdische Merkwürdigkeiten”.

Goethe a învățat limba idiș nu numai din cărți, ci mai cu seamă din relațiile sale directe cu evrei. La aceasta i-a ajutat și dialectul german vorbit la Frankfurt. Acest dialect a păstrat multe expresii idiomatice *mittelhoch-deutsch*, care a exercitat cea mai mare influență la formarea limbii idiș.

Tatărul Goethe nu s-a hotărât ușor să treacă poarta ghetoului. Educația severă luterană pe care a primit-o, ca și cronica lui Gottfried cu istoriile de groază despre evrei au lăsat urme adânci asupra psihicului său.

De-abia ecoul tunurilor revoluției franceze a fost în stare să acopere sunetul trompetei care în fiecare seară vestea că e timpul să fie încuiate porțile ghetoului.

În anul 1767, când evreii s-au adresat municipalității orașului Frankfurt cu rugămintea de a se permite tinerilor să se plimbe în parcuri, lucrul acesta a fost considerat o insolență. A

trebuit să mai curgă multă apă pe Main până când acest lucru să fie îngăduit. Iar atunci, nimeni altul decât mama lui Goethe i-a scris fiului ei, ministru la Weimar: „Frankfurtul nostru și-a pierdut strălucirea, oricare evreu poate acum lua loc pe o bancă în parc”.

Tineretul însă știa să se descurce atunci când se încuiau porțile ghetoului. Sărind gardul cimitirului, tinerii se pomeneau pe cîmpul pescarilor, ce se întindea de-alungul fluviului Main. Aici, pe cîmpul pescarilor, povestește Goethe în cartea sa „Poezie și adevăr”, poetul obișnuia să se întâlnească în zilele de simbătă cu frumoasele fete evreice, care nu se dădeau înălțuri să se întâlnească cu un tânăr creștin, care se arăta întotdeauna atent și prietenos cu ele”.

Melancolia și accentele triste din limba pe care ele o vorbeau au atras atenția tinărului Goethe. Nu odată cîntecele lor l-au făcut să rămână mut de admirație.

Cimitirul evreiesc îi era binecunoscut lui Goethe. De la fereastra camerei sale de la etajul al doilea a urmărit de nenumărate ori cum soarele apune după lespezile mormintelor. Mugetele vacilor ce pășteau în preajma cimitirului îl împiedecau să asculte cîntecele fetelor. Așa că Goethe a primit bucurios invitația lor de a veni în sala unde dansau.

Inscripțiile ciudate de pe porțile caselor dădeau unelilor un aspect exotic. De-asupra unei porți, de exemplu, era pictată o corabie bătută de valuri. Aici locuia negustorul Uri Faibis Schiff care aducea marfa de peste mare. Despre o casă cu firmă roșie și despre alta, pe poarta căreia era pictat un pat, i s-au povestit lui Goethe nenumărate anecdote. Stăpînii acestor case se numeau Meier Ancel Rotschild și Itsche Meier Bettman și deseori cei

doi negustori se luau la ceartă pentru un client.

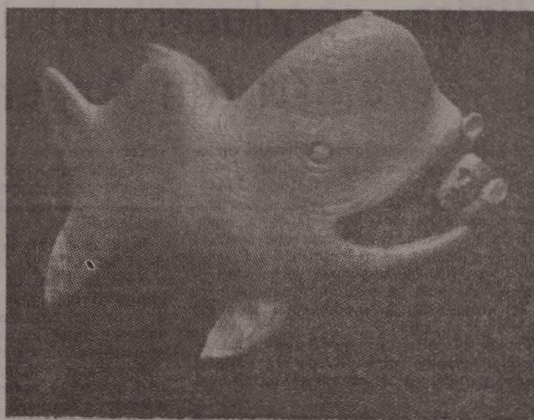
O dată obstacolele de la început învinse, tinărul Goethe deveni un oaspete obișnuit în ghetou. În timpul vizitelor sale, izbucni un foc mare. Goethe dădu ajutor la stingerea incendiului. Acest lucru i-a atras multe simpatii printre locuitorii ghetoului, care-l poșteau la ei în zilele de sărbătoare. O impresie deosebită a făcut asupra lui Goethe sărbătoarea de Purim, care era celebrată în fiecare an cu mare fast.

Goethe a cunoscut scenele de Purim. Lucrul acesta se vede din cartea „Josef”, ce-i este atribuită, ca și din poemul dramatic „Josef”, despre care vorbește în mod amănunțit în autobiografia sa.

În „Poezie și adevăr”, Goethe arată că spre a se perfecționa în cunoașterea diferitelor limbi, a alcătuit în tinerețe un roman epistolar despre șase frați răspinși în diferite orașe și țări. Fratele mai mare descrie peripețiile într-o germană clasică aleasă. Cel de al doilea, care studiază teologia, își împărtășește impresiile în limba latină adăugînd de fiecare dată un postscriptum în elină. Fratele care se îndelețnicește cu negțul își scrie scrisorile în engleză. Cel de al cincilea, scrie în italiană. Celui mai tinăr nu i-a rămas decît să scrie în limba idiș-deutsch. Ceea ce și face, utilizînd o limbă ciudată. Ceilalți frați nu înțeleg scrisorile sale și se simt oarecum stînjeniți. Părinților, năstrușnica idee a mezinului le trezește un zîmbet binevoitor.

Nu numai acest personaj din romanul tinereții sale, ci Goethe însuși a stîrnit uimirea ăaltei societăți germane atunci cînd, la nunta unchiului său Johann Kaspar Textor, a citit un poem ocazional scris în limba idiș-deutsch „care are ceva patetic în sine”.

Pe lângă aceste amănunte biografice prezintă interes aprecierea pe care Goethe a dat-o limbii idiș, în care vedea, între altele, trăsături ale pomposului baroc vest-european.

Profetul Iona înghițit de balenă

holtzschnit

CONSTRUCȚIILE ÎN 1969

IAȘI

În orașul Iași va începe construcția unui complex de cămine studențești cu aproximativ 3 000 de locuri. Tot la Iași, în zona Socola, se va construi un complex de școli profesionale. Se vor construi și da în folosință cca 2800 apartamente cu diferite grade de confort, câteva creșe, grădinițe, o școală în cartierul Tătărași, un spital de pediatrie cu 600 de paturi. Hotelul O.N.T. aflat în curs de construcție, cu bar de noapte, restaurant și multe dotări moderne, va fi terminat. Un oficiu poștal va fi construit în cartierul Nicolina.

În centru, pe strada Lăpușneanu, va fi construit un restaurant cu grădină de vară și iarnă, precum și o grădină pentru tineret.

CLUJ

Pentru anul în curs se prevede un bogat program de construcții la Cluj. Astfel, va fi terminată construirea cartierului Gheorgheni, început în urmă cu câțiva ani, și va începe construirea cartierului Mănăștur. În ambele cartiere vor fi date în folosință în acest an 2 000 de apartamente.

Tot în acest an intră în funcțiune un complex studențesc cu 3 500 de locuri, dotat cu cantină, dispensar și complex comercial.

Se vor continua lucrările spitalului de boli contagioase și ale hotelului turistic ce include 300 de locuri. Începe construirea unei clădiri universitare și a unei mari case de modă cu 4 nivele. De asemenea, un ansamblu de școli cu profil tehnic și profesional pentru 3 500 de elevi.

ORADEA

La Oradea vor fi construite și date în folosință 1 000 de apartamente. Pe malul stîng al Crișului s-a proiectat o zonă de agrement și odihnă, cu o bază nautică, un parc de distracții și un stadion. Pe celălalt mal vor fi construite locuințe de tip vilă, cu un grad de confort ridicat, cu mici grădini individuale. Vilele vor alterna cu blocuri de 9 sau 10 etaje.

În zona de vest a orașului va fi dată în folosință o creșă-grădiniță și se începe construcția Casei de cultură a sindicatelor.

Tot în 1969 va fi dat parțial în folosință sanatoriul de la Băile Felix. S-a început proiectarea pentru o policlinică terapeutică ce se va construi în 1970 și un complex sanatorial cu lucrări ample de instalații.

Carnet

O CARTE DE BUCATE EVREIEȘTI

În editura „Flammarion” din Paris a pârut recent o carte de bucate tradiționale evreiești. Autoarea, Suzanne Roukhomowsky, prezintă un număr impresionant de rețete, începînd de la stîucă umplută și terminînd cu colțunași, plăcinte și alte delicii gastronomice. Nu lipsesc nici mincăturile specifice colectivității evreiești din România.

O LUCRARE MAI PUTIN CUNOSCUTĂ A LUI MAIMONIDE

Unul din spiritele cele mai remarcabile ale iudaismului evului

mediu a fost, neîndoios Maimonide, care a trăit între anii 1135—1204. El a desfășurat o vastă activitate în domenii dintre cele mai variate — teologie și exegeză biblică, filosofie, astronomie, medicină etc. Nevădit a părăsi locurile natale din Spania, Maimonide găsește refugiu în Egipt, unde devine medicul personal al sultanului Saladin.

Din această perioadă datează tratatul de igienă, pe care marele învățat l-a redactat pentru uzul fiului sultanului, în limba arabă. Căci, amănunt vrednic de semnalat, Maimonide se exprima cu egală ușurință în limba arabă ca și în ebraică. Cartea a fost tradusă încă în evul mediu în limba latină, de-

nind astfel accesibilă învățaților de atunci din Europa.

Evident, multe din concepțiile expuse în această lucrare sînt azi depășite. Cu toate acestea, cartea prezintă un real interes pentru cercetătorii istoriei medicinei. Acest fapt explică traducerea ei recentă în limba ebraică, precum și în engleză și germană.

PRINCIPII CARE NU S-AU ÎNVECHIT

În lucrarea mai sus amintită, Maimonide expune o seamă de idei cu privire la regulile de igienă care și-au păstrat valabilitatea, pînă în

zilele noastre. Așa, el recomandă gimnastica și exercițiile de respirație, obligatorii la toate vîrstele, pînă la adînci bătrînet. Dintre sporturi, marele învățat se pronunță în favoarea mersului pe jos, a călăriei și scîmbei.

Împotriva insomniei — care, se vede, nu este cîtuși de puțin un rău exclusiv al vremurilor moderne — Maimonide recomandă ascultarea unei muzici dulci, de preferință de harpă, seara, precum și îndeletnicirea cu grădinăritul.

Rambam nu omite nici chestiunile privind igiena spiritului. Astfel, el previne împotriva șarlatanilor care vind amulete și talismani care ar avea, chipurile, puterea de a înde-

părta boala. Totodată el previne pe acei care cred că pot dobîndi fericirea cu bani. În acest sens, marele erudit citează aforismul talmudic: „Dacă un om a dobîndit bani prin muncă, să nu-i folosească spre a-și procura bunuri, care nu sînt decît desferțaciune, ci să-și lărgască neconștient cunoștințele și să se consacre unor teluri nobile”.

Asemeni maeștrului său Hippocrate, Maimonide socotește că însușirea științei și îndeosebi a medicinei este un drum lung și dificil. Cu cît omul știe mai multe, cu atît mai mari sînt îndoilele și ezităările sale, în vreme ce șarlatanul are răspuns de-a gata la toate.

Vizita conducătorului obștei evreiești din Argentina

Într-un cadru solemn oaspetele a înmănat placa de aur, dar al obștei din Argentina

(Urmare din pag. 1-a)

obștei evreiești din Argentina — o placă de aur, pe care sînt gravate în limba ebraică următoarele cuvinte:

„Evreii din Argentina către evreii din România. În semn de prietenie și prețuire, cu ocazia vizitei președintelui comunității din Buenos Aires și al Federației Comunităților Evreiești din Argentina, dr. Tobias Kammen-schein. 1969”.

În cursul recepției, d. A. Guttman, prim-cantor al templului coral din București, a cîntat melodii religioase, iar actorii Samuel Fischler, Isaac Casvan, de la T.E.S. și maestrul Haim Schwartzman au susținut un frumos program artistic.

În zilele de 21—22 ianuarie, oaspeții, însoțiți de d-na și d. Șef rabin, au vizitat orașul Brașov și frumoasele stațiuni de pe Valea Prahovei.

La 23 și 24 ianuarie a continuat vizitarea instituțiilor noastre, printre care: cursurile de limba ebraică ce funcționează sub auspiciile Federației Talmud Tora, etc. A fost vizitată, de asemenea, secția de documentare și redacția revistei noastre.

Vineri seara, oaspeții au asistat la serviciul divin de Kabbalat Șabat, la templul coral. O mare mulțime de credincioși a ținut să vină spre a-și exprima și în acest fel mulțumirea pentru această vizită. În predica pe care a rostit-o, Eminența Sa a salutat cordial pe oaspeții din Argentina, scoțînd în evidență trănicioarele legături ce unesc cele două comunități ale noastre.

Mulțumind pentru călduroasa primire, d. dr. Tobias Kamenschein și-a exprimat bucuria pentru că are posibilitatea de a cunoaște în mod nemijlocit viața colectivității evreiești din România, căreia i-a transmis salutul frătesc al marelui colectivități evreiești, de aproape 500.000 suflete, din Argentina.

D-sa a rostit cuvinte de prețuire și recunoștință față de conducătorii statului român, care asigură drepturi și libertăți democratice, inclusiv libertate religioasă, populației evreiești. Oaspetele și-a exprimat admirația față de activitatea pe care Federația Comunităților Evreiești și personal d. Șef rabin dr. Moses Rosen le desfășoară pe tărîm de cult, social, al păstrării tradiției noastre sacre etc.

Simbatic seara, oaspeții au asistat la un spectacol al Teatrului Evreiesc de Stat din București. După spectacol a avut loc o întîlnire cu conducerea și actorii teatrului.

În cursul șederii lor în București, oaspeții au asistat la un spectacol al Teatrului de operă și balet.

În ziua de 26 ianuarie, d-na și d. dr. Tobias Kamenschein au părăsit țara. Pe aeroportul Băneasa au venit să-i conducă d-na și d. Șef rabin dr. Moses Rosen, ceilalți conducători ai F.C.E. și Comunității evreilor din București.

Înainte de plecare, oaspeții au ținut să-și exprime, prin intermediul revistei noastre, bucuria pe care au resimțit-o vizitînd România, obște evreiască de aici, despre care pleacă cu cele mai frumoase amintiri. „Am fost zile de neuitat — ne-au declarat distinși oaspeți — și ne întorcem cu cele mai frumoase impresii. România este o țară minunată, obște dăruie, care nu numai tradiții istorice dintre cele mai bogate, dar și o activitate prezentă demnă de toată admirația, iar conducătorul ei spiritual, d. Șef rabin dr. MOSES ROSEN este una din persona-

litățile proeminente ale iudaismului contemporan. Ne simțim onorați și bucurați că, după vizita de neuitat pe care ne-a făcut-o, în septembrie 1968, la Buenos Aires, am avut acum prilejul fericit să-l reîntîlnim la București. Ne-am convins că obște dăruie, trăiește și va continua a trăi. Acesta este mesajul pe care simțim fericit că-l ducem fraților noștri din marea colectivitate evreiască din Argentina”.

ZIARUL „VIAȚA NOASTRĂ” DESPRE S. SEMILIAN

Sub semnătura lui S. Schafferman, ziarul „Viața noastră” din Tel Aviv a publicat următorul articol-necrolog consacrat celui care a fost colaboratorul nostru Solomon Savin-Semilian.

„De la București ne-a parvenit vestea tristă a morții lui S. Semilian, al cărui condei a înobilat scrisul literar și domeniul larg al istoriografiei din România antebelică. Prietenii și cititorii i-au apreciat todeauna talentul și pasiunea cu care se dăruia muncii grele de investigare a documentelor vechi, mai ales a celor privitoare la trecutul colectivității evreiești din țara natală. Cu o competență de nimeni contestată și cu o abnegație demnă de scopul ce și l-a propus, S. Semilian știa să extragă dintr-o arhivă îngăbenită de vreme elementul viu, viabil, în-cărcat de semnificațiile prezente ale trecutului.

În ultimii ani i se încredințase conducerea arhivelor Federației Comunităților Evreiești din București și visul lui a fost să clasaze și să valorifice imensul material dat în custodia lui. Intenționa să organizeze un muzeu permanent al valorilor spirituale evreiești din România și obținuse pentru aceasta sprijinul unor importante personalități culturale din viața evreiască.

Lucrările lui în domeniul istoriografiei s-au bucurat întotdeauna de atenția cercurilor intelectuale. Academicianul Perpessiciu i-a prefăcut o interesantă monografie de presă, rămasă ca un model al genului, iar istoricul Giurescu, în una din ultimele sale lucrări, recurge de nenumărate ori la informația lui Semilian. „Revista culturii mozaic” din București are între altele merite și pe acela de a-l fi încurajat pe Semilian să-și publice cîteva dintre ultimele sale studii despre vechi așezări din România; despre personalități care au îmbogățit viața spirituală a acestei colectivități în cele cîteva sute de ani de existență pe acele meleaguri.

În ultimul timp contractase cu Editura de stat din București scrierea unei cărți despre Panait Istrati care, după cîte țelu în corespundența noastră, avea să se revie fațete pînă acum necunoscute din existența marelui scriitor.

Fie că bunul Dumnezeu s-a lăsat iert, deși cred că e printre puținii oameni care, plecînd din lumea asta, nu trebuie să-și ceară iertare de la nimeni, fiindcă n-a nedreptățit pe nimeni, ci a suferit toate nedreptățile, inclusiv o moarte timpurie, cînd mai avea altele de realizat”.

AFORISME TALMUDICE

Să fii dintre discipolii lui Aron, marele preot: iubitor de pace, alergînd după pace, iubitor de oameni, pe care să-i apropii de învățatură.

Acel care face pace între un om și semenul său, între soț și soție, merită să se bucure de viață lungă.

Acel ce-și urăște semenul e ca și cum s-ar fi făcut vinovat de vîrsare de sînge.

Să nu vă fărîmițați în puzderie de grupări, să fiți toți ca unul!

Omul să nu se comporte altfel decît e obiceiul societății în mijlocul căreia trăiește.

Chiar dacă întrebarea ce ți s-a pus nu este prea grea dacă nu știi să răspunzi, să nu-ți fie rușine să spui: „Nu știu”.

E oprit de a spune minciuni, dar nu ești obligat să dai glas întotdeauna adevărului.

Rabi Eliezer a spus: De mare însemnătate este munca. Precum e poruncit să studiezi Tora, tot așa și să muncești. Căci e scris: „Sase zile să muncești, să-ți faci toată treaba!”.

Munca este un lucru de mare însemnătate. Chiar și profeții exercitau o meserie, căci spiritul lui Dumnezeu nu pogora asupra evreilor dacă nu munceau.

Dacă nu-și pregătește din ajun, omul nu are ce mânca în ziua de Sabat.

Trîndăveala obosește mai mult pe om decît munca.

De seamă este omul care se mulțumește cu ceea ce are și se hrănește din munca sa: el e ferit de invidie și necinste.

Părintele să-și învețe totdeauna fiul să cunoască Tora, o meserie din care să se poată întreține și să-l educe să meargă pe calea cea dreaptă.

Vrednic de cinstire e omul care întrunește următoarele patru calități: are o meserie, cunoaște Tora, ascultă povața bătrînilor și e modest.

Sinagogi și temple renovate

Întreținerea lăcașelor de cult constituie una din preocupările permanente ale Federației Comunităților Evreiești, care alocă în fiecare an fonduri însemnate în acest scop. În ultima vreme, de pildă, au fost reparate mai multe sinagogi și temple din țară, spre marea mulțumire a credincioșilor, care vin să-și facă rugăciunea în aceleași lăcașe sfinte în care s-au rugat părinții și bunicii lor.

Despre acest lucru se vorbește într-o scrisoare pe care am primit-o de curînd din orașul Petroșeni. „În numele enoriașilor și a conducerii Comunității evreilor din orașul Petroșeni — se spune în scrisoare, semnată de d. Ladislau Schreter — aducem mulțumiri Federației Comunităților Evreiești (M) pentru sprijinul material ce ni l-a acordat și care ne-a dat posibilitatea să renovăm sinagoga noastră. Acum oficiem slujba religioasă într-un local reînnoit”.

Într-o altă scrisoare, d-na Bîrlad, semnată de d. Lupu Busholtz, se spune: „Prin contribuția enoriașilor a fost reparat și acoperit parțial cu tablă templul „Poale Tzedek”. De asemenea, tot la acest templu, a fost reparată și amenajată o cameră anexă, unde în timpul iernii se face rugăciunea în fiecare seară.

„Cu sprijinul Federației Comunităților Evreiești se va construi un drum de acces spre cimitirul evreiesc din oraș”.

Între alte lucrări executate în ultimul timp semnalăm și repararea sinagogi din Lugoși. Renovarea acestui sfînt lăcaș a costat peste 32.000 lei.

NOUA CONDUCERE A COMUNITĂȚII DIN CIMPULUNG MOLDOVENESC

Dr. dr. Elias Stein a fost numit președinte și d. Benjamin Lang vice-președinte al Comunității evreilor (M) din Cimpulung Moldovenesc.

Dr. ROOZ VASILE

La 29 decembrie 1968 a încetat din viață, după o grea suferință, doctorul Rooz Vasile din Baia Mare. Pierderea lui prematură a lăsat un profund regret în inimile celor care l-au cunoscut.

Apreciat pentru aportul pe care l-a adus ocrotirii sănătății populației din municipiul Baia Mare, dr. Rooz Vasile a fost un exemplu de corectitudine, ținută morală și putere de muncă.

Comentent cu activitatea profesională, decedatul a deslășurat o muncă rodnică și pe tărîm obște. O perioadă de timp a deținut funcția de președinte al Comunității evreilor (M) din Baia Mare, izbutind să ducă la bun sfîrșit o seamă de înfăptuiri, printre care repararea și darea în funcțiune a băii rituale etc.

Un mare număr de membri ai obștei au ținut să ia parte la înmormîntarea defunctului. Serviciul divin a fost oficiat de d. rabin Naftali Halpert din Satu-Mare, care a rostit elogiul celui ce a fost dr. Rooz Vasile.

Telegramă de condoleanțe

La Oradea a încetat din viață dr. Andrei Kecskemeti, fruntaș al obștei evreiești din acest oraș. Cu acest prilej, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a trimis următoarea telegramă de condoleanțe.

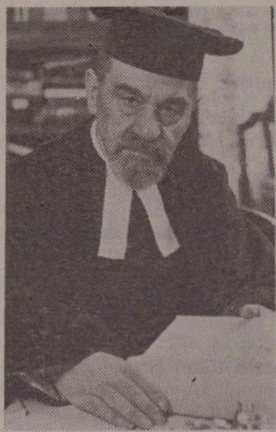
COMUNITATEA EVREILOR Oradea

Vă exprimăm și vă rugăm să transmiteți familiei îndurerate sincere condoleanțe la moartea dr.-lui Andrei Kecskemeti. Defunctul a fost o personalitate respectată a obștei evreiești, atașat de iudaism iar activitatea sa a fost binefăcătoare pentru comunitatea evreilor din Oradea.

Fie memoria sa binecuvîntată!

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabin al culturii mozaic. Președintele Federației Comunităților Evreiești (M)

Distincție conferită Șef rabinului emerit al Angliei

Cu prilejul anului nou 1969, Șef rabinului emerit al Angliei, dr. Israel Brodie, a fost făcut cavaler al Ordinului Imperiului Britanic, cu gradul de comandor.

Timp de mulți ani, d. dr. Israel Brodie a fost păstorul spiritual al obștei evreiești din Anglia, care numără peste 500 000 suflete. Unanim apreciat pentru înțelepciunea și erudiția sa, dr. Brodie este o personalitate proeminentă a iudaismului contemporan. D-sa deține actualmente înalta funcție de președinte al Conferinței rabinilor europeni. În iunie 1968, d. dr. Israel Brodie a vizitat obștea noastră, participând la festivitățile prilejuite de împlinirea a 20 de ani de la instalarea d-lui dr. Moses Rosen ca Șef rabin al cultului mozaic din România.

Adunarea anuală a institutului pentru iudaismul contemporan

La Ierusalim a avut loc cea de-a treia adunare anuală a comitetului internațional al Institutului pentru iudaismul contemporan, de pe lângă universitatea ebraică. Au luat parte conducători de obști evreiești din mai multe țări, oameni de știință și cultură etc. Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen, care face parte din consiliul curatorilor universității, neputând participa la această adunare din pricina multiplelor d-sale obligații, a trimis o telegramă de adevăz.

Lucrările adunării, în cadrul căreia s-au dezbătut importante probleme științifice și de educație, au fost conduse de d. Abraham Harman, președintele universității din Ierusalim.

COMENTATORI AI TOREI, ORIGINARI DIN ITALIA

După dispariția centrelor de învățare a Torei ce existaseră în Babilon, trei erudiți de seamă s-au ivit în siml poporului evreu: Rabi Nathan, în Italia; Rași în Franța și Rabi Itzhak Alfasi (Rif) în Maroc și Spania. Ei au dat posibilitate și celor care nu studiau talmudul în ieșivot să-l învețe în mod individual. Rași a elucidat pasajele cele mai grele din talmud; Rif a stabilit normele obligatorii ce au reieșit din disputele amorașilor; Rabi Nathan a explicat sensul cuvintelor grele sau de origine străină ce se găseseră în talmud.

La sfârșitul epocii acestor comentatori a trăit în orașul Troni rabi Isaia. El a scris comentarii la numeroase tratate talmudice, cunoscute sub numele „Tosefot Rid”. Comentarii talmudice a scris și nepotul său, rabi Isaia —

meridiane

Ce se știe despre Mengele, Horst Schumann și Martin Borman?

La 25 aprilie 1968, judecătorul de instrucție din Frankfurt, dr. Franz Heinrich Bach, a deschis acțiunea împotriva lui Joseph Mengele. Era exact în ziua când s-a cerut în mod oficial unei țări din America latină extrădarea dr.-ului Mengele, extrădare care întârzie să se realizeze.

După relatările dr.-ului Bach, Joseph Mengele se află în mod sigur într-o regiune de mlaștină și junglă la granița dintre Paraguay și Brazilia, se pare în localitatea Paz de Iguaz.

Între timp, dr. Franz Heinrich Bach strânge documente și audiază martori. În același scop a venit și în Israel, luând legătură cu „Yad Vașem”.

Actul de acuzare împotriva dr.-ului Mengele este lung și îngrozitor. El personal a supravegheat „selecțiile” care s-au efectuat la Auschwitz: el personal a efectuat „vizitele” în „blocurile” din Auschwitz și el hotărâa cine să rămână în viață și cine e destinat morții; el personal injecta fenol unor deținuți, efectua operații chirurgicale experimentale. A spânzurat cu propriile lui mâini o seamă de deținuți. După afirmațiile dr.-ului Bach, cu există țară unde să nu găsești martori ai atrocităților lui Joseph Mengele.

Judecătorul dr. Bach se ocupă și de cazul medicului criminal dr. Horst Schumann, aflat în momentul de față în detenție la închisoarea din Kassel. Actul de acuzare împotriva lui Horst Schumann nu este mai puțin înfrigorant.

La începutul anului 1939, Hitler a ordonat „omorirea din milă” a celor bolnavi mintali, paralitici și în general a celor neproductivi pentru al treilea Reich. Doi ofițeri SS, Bohle și Brandt, aveau sarcina executării acestui ordin din punct de vedere medical. Din punct de vedere medical, de executarea acestei acțiuni răspundea dr. Horst Schumann.

Dr. Schumann locuia atunci la Berlin, în strada Tiergarten No. 4. Din toate culturile Germaniei veneau aici listele cu bolnavi mintali. Dr. Schumann tria aceste liste. Când puneau semnul plus în dreptul unui nume, însemna condamnare la moarte. Semnul minus însemna că individul respectiv

putea să mai trăiască. Cei condamnați la moarte erau aduși la Sonnenschein, lângă Dresden, și acolo erau exterminați în camerele de gaze. La Auschwitz, Schumann a răspândit știrea că toți cei bolnavi sau slăbiți vor fi trimiși la sanatoriu. Încercători, au venit sute de oameni. Schumann i-a trimis direct în camerele de gaze.

Dr. Horst Schumann mai este acuzat de a fi efectuat operații chirurgicale experimentale asupra unui număr de 9520 de deținuți. Și-a instalat sala de operații în Blocul Nr. 21 din Auschwitz fiind ajutat de o echipă întreagă de medici. La dosarul întocmit împotriva lui Schumann se află și o fotocopy după un jurnal medical, unde dr. Schumann însemna cumeticulozitatea care-l caracteriza felul operației, numele și numărul deținutului, numele operatorului, denumirea produsului narcotic etc.

După al doilea război mondial, dr. Schumann s-a întors în Germania, lucrând ca medic într-o mină. Până ce într-o zi, cerind un permis de vânzare, a aflat că este urmărit pentru crime de război și a hotărât să fugă. S-a angajat ca chelner pe un vapor care pleca spre Africa și a descins în Ghana. Când s-a cerut Ghanei să-l extrădeze, el a fugit în altă țară din Africa, apoi în a treia și pînă la urmă a revenit în Ghana, s-a stabilit în deșul junglei, conducând acolo un spital. La 16 noiembrie 1966 el a fost extrădat. A fost închis mai întâi într-o închisoare de lângă Essen, dar cum a

încercat să evadeze de acolo, a fost mutat la închisoarea din Kassel. Se crede că va fi condamnat la detenție pe viață.

Cu privire la Martin Borman, judecătorul dr. Bach afirmă că după părerea lui, acesta se află printre cei vii.

Ocupându-se de dosarul lui Borman, dr. Bach a interog un fost ofițer SS cu numele de Acsmann. Acesta a afirmat că l-a văzut pe Martin Borman și pe medicul S.S. dr. Stumpacker zăcând morți pe podul Weidam din Berlin, în noaptea de 1 spre 2 mai 1954. Alți martori au afirmat că într-adevăr i-au văzut în noaptea aceea pe Borman și Stumpacker fugind din Berlin. Doi muncitori de la poșta au afirmat că au găsit două cadavre de ofițeri pe pod și i-au îngropat lângă un copac din apropiere. Au mai adăugat că în buzunarele unuia din ofițeri s-au găsit acte cu numele de dr. Stumpacker. Când însă s-au făcut săpături sub acel copac, nu s-a găsit nici o urmă de cadavru.

Pe de altă parte, dr. Bach crede că dacă Borman ar fi încă în viață, n-ar fi sprijinit de nici un fost nazist, întrucât Borman era cel mai dușmănit om din conducerea nazistă. La München locuiește acum un frate al lui Borman. Între cei doi frați există o dușmănie de moarte. Dr. Bach este convins că dacă fratele ar fi aflat vreodată că Martin Borman trăiește, n-ar fi șovăit să-l trădeze. Dacă Borman ar fi prins, ar fi acuzat de genocidul multor popoare, chiar și a poporului german. Puțini știu că înainte de s-a sinucis Hitler, Borman l-a convins că poporul german a căștat în îndeplinirea misiunii sale istorice și deci trebuie șters de pe fața pământului.

„Mi-amintesc cu dor de locurile natale”

Din Los Angeles — California, Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen a primit următoarea scrisoare pe care o publicăm pentru că ea este semnificativă în privința simțămintelor pe care le nutrește cei mai mulți dintre coreligionarii noștri originari din România, indiferent unde s-ar afla în prezent.

Prea stimate domnule Șef rabin dr. Rosen.

Cu cele mai adânci mulțumiri confirm primirea cărții Dv. de vizită, care mi-a pricinuit multă bucurie. În primul rând, pentru că ea vine de la Dv., Șef rabinul țării mele de origină, unde m-am născut și am crescut, unde am trăit cei mai frumoși ani ai vieții, țara căreia sufletul meu îi dădă dorul.

România, frumoasa mea patrie, îți datoriez multă recunoștință și te iubesc din adâncul inimii mele! Îți dădă dorul, zi și noapte și dorința mea e să te revăd, să pășesc din nou pe pământul tău, în care-și dorm străbunii mei somnul de veci. Pământul tău mi-a fost leagăn, acolo mama, buna, scumpa mea mamă, m-a legănat cîntându-mi cîntecele ei de neuitat. Acolo, între munții și văile Maramureșului, lângă râul Vișeu, acolo se mai află, poate și azi căsuța copilăriei, strada în care mi-am petrecut anii cei mai frumoși, laolaltă cu părinții, rudele și prietenii.

Poate acolo se mai află căsuța în care dascălii mi-au deschis drumul spre învățătură, poate se mai află sinagoga în care de mină cu răposatul

meu tată veneam în fiecare zi de Săbată să mă rog lui Dumnezeu.

Toate aceste imagini sînt vii în sufletul meu, mă însoțesc la tot pasul, ca și dorul de a revedea acele locuri. Aș fi bucuros să revăd și orașul în care mi-am făcut serviciul militar, Fălcișeni, orașul Dv. natal, domnule Șef rabin, la regimentul 16 infanterie, contingent 1926.

În acea vreme veneam deseori și în casa Dv. părintească, iar de fiecare dată veneratul Dv. părinte, rabinul Avraam Rosen, m-a primit cu dragoste și prietenie, ca pe un fiu al Transilvaniei.

Mi-amintesc cu emoție de vizita Dv. la rabinul Dolghin cînd v-am pus numeroase întrebări despre Fălcișeni, despre coreligionarii noștri din România. Totul e viu în memoria mea și sper, cu ajutorul lui Dumnezeu, să vă vizitez în anul 1969 la București, la întorcerea din Israel. Dacă aveți posibilitatea, vă rog să-mi trimiteți presă literară din România, v-aș fi profund recunoscător.

Fie ca anul 1969 să aducă bucurie și pace Israelului, României, întregii lumi.

Vă adresează cordiale salutări, Dv. și fraților din România, fără deosebire de religie sau naționalitate.

Cu respect, admiratorul Dv.
MARK PERL
Los Angeles- California, USA

Adunarea cetățenească din București

(Urmare din pag. 1-a)

martie reprezintă un moment de mare însemnatate. Trăim pe cei mai buni dintre cei buni să-i reprezinte în sorul suprem al țării, cetățenii țării acționează cu înțelepciune, chibzuială și răspundere în sensul progresului.

Un ropot prelungit de aplauze subliniază propunerea pe care o face reprezentanța Frontului Unității Socialiste de a desemna drept candidat al acestei circumscripții pe Eminența Sa d. dr. Moses Rosen, șef rabin al cultului mozaic și președinte al Federației Comunităților Evreiești din Republica Socialistă România. Cu multă atenție și cel mai viu interes este urmărită biografia celui propus. Aplauzele subliniază deseori momentele mai de seamă ale acestei existențe consacrate în întregime idealurilor nobile, omenești, păcii și apropierii între oameni. Aplauzele cetățenilor de azi ai Căii Văcărești răspundesc străduinței celui care din tinerețe și-au consacrat viața binelei, alăturându-se luptei acelor forțe politice și sociale care au vindecat rănila nu numai de pe trupul unui singur cartier, ci al țării întregi, au șters lacrimile din ochii celor ce altă dată plîngeau, călăuzindu-i spre un viitor de bucurie.

Rînd pe rînd, cetățenii se urcă la tribună spre a rosti adevărul lor total la politica internă și externă a conducerii statului și spre a susține propunerea de a-l desemna drept candidat pe d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

În acest sens s-a exprimat cetățeanul Ioana Goanță, pensionară, domiciliată de mulți ani în cartier și care a insistat asupra activității desfășurate de Eminența Sa în cele 3 legislaturi precedente. În același sens s-a exprimat Ion Racocanu, muncitor la fabrica „Flacăra roșie”. În acest sens s-a rostit Emil Sechter, secretar general al F.C.E. (M), care a vorbit îndelung despre activitatea pe care Eminența Sa o desfășoară în diferitele organisme internaționale evreiești, unde aduce un aport important în direcția promovării liniilor de apropiere și colaborare în spiritul păcii și al progresului. În acest sens a vorbit Franz Auerbach, directorul Teatrului evreiesc de stat din București, care a subliniat drepturile și libertățile largi de care se bucură naționalitățile conlocuitoare din țară, care au toate condițiile spre a-și dezvolta cultura și viața proprie.

A luat apoi cuvîntul Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen care, între altele, a spus:

„Privind în jurul meu în această zi de 20 ianuarie 1969, spre această sală spațioasă și luminoasă, confortabilă și modernă, în care mii de oameni ai muncii se adapă de la izvoarele culturii; ascultînd pe ante-vorbitorii mei care au înșirat aici cu mîndrie realizările din acest cartier, progresele înfăptuite pe calea împlinirii unei vieți mai bune pentru locuitorii săi, nu mi-am putut stăpîni gîndurile să-și ia zborul spre alte imagini, spre alte vremuri.

Mi-am amintit de acea Cale Văcărești care a constituit subiectul de inspirație al romanierului Peltz, spre acel cartier care era odinioară o pepinieră de boli și incurtări, în care oamenii își tirau zilele fără speranțe și fără idealuri, în care mizeria și sărăcia bîntuiau prin dărăpănatele bordeie și prin străzile murdare.

Mi-am amintit de acea Cale Văcărești, în care mi-am trăit anii studenției, anii în care dacă erai sărac și voiai să înveți carte, trebuia să înduri foame și lipsuri. Era aici, în acest cartier, un cămin studențesc, „căminul Schuler”, în care studenții săraci dormeau în frig, cite 10—12 într-o cameră, și mînceau într-un subsol oribil, rămînînd întotdeauna flămînzi.

Gîndurile mele au retrăit în fulgerarea unei clipe un alt 20 ianuarie, acel al anului 1941, tot aici, în această Cale Văcărești, cînd o tinerețe ce-și zicea „sfință” afirma de cirilegele abatorului trupuri de evrei, cînd sinagogile din acest ghetu de altădată ardeau, cînd locuințele cetățenilor pașnici erau devastate, cînd pogromul legionaro-fascist a adus jale și dolii pe tot cuprinsul acestui cartier.

O clipă doar și toate aceste evocări au dispărut ca un coșmar. Am deschis ochii și m-am văzut în mijlocul vostru, dragi cetățeni ai circumscripției a 6-a „7 Noiembrie” dintr-o Cale Văcărești cu totul alta, transformată din temelii.

Nu! Nimic din dezolantul tablou al mizeriei de altădată. Blocuri noi, cu locuințe confortabile, străzi curate și largi, școli numeroase, spitale moderne, fabrici și uzine noi; jată numai o parte din fenomenele vieții celei noi ce s-a înfiripat în ultimul sfert de veac aici, în această „vale a plîngerii și mizeriei” ce se numea Calea Văcărești.

Văd aici mult tineret, între ei studenți și muncitori care beneficiază de cămine ospitaliere, de care statul are grijă ca nimic să nu le lipsească spre a se putea dedica din plin muncii intelectuale sau manuale și constat cîtă dreptate a avut acel gînditor care a spus că, pentru a putea aprecia la justa valoare lumina, e nevoie să fi cunoscut întunericul. Să nu uitați, oameni ai noii generații, niciodată să nu uitați că faptul că vă sînt larg deschise porțile învățăturii se datorează numai cuceririlor regimului dreptății care s-a înscăunat în țara noastră. Să nu uitați cît de amară a fost soarta omului sărac în România boierilor și moșierilor și veți ști să apărați cuceririle ce ați făcut.

Ianuarie 1941 — ianuarie 1969. Atunci pogromuri, astăzi muncitorii adună spre a alege drept candidat al lor pe Șef rabinul comunității evreiești. Atunci, un regim care era în slujba dușmanilor țării și al umanității, hitlerismul, și care avea deci interes să ațite la ură între națiuni și confesiuni, la crime și jaf; astăzi un regim care stă în slujba poporului întreg, exponent al mărelor principii ale dreptății și egalității și care este vital interesat să domnească armonia între cetățeni, să dispară orice formă de discriminare națională sau religioasă, astfel ca toate naționalitățile și cultele conlocuitoare să muncească înfrățite pentru înflorirea și propășirea patriei comune.

Cum să nu-mi fie cuprins de emoție sufletul cînd eu, acel care atunci, în acel ianuarie 1941, am fost umilit și scuipat împreună cu coreligionarii mei, care am simțit teava rece a pistolului legionar la timpă și am scăpat cu viața grație unui miracol, eu am azi fericirea să aud pe muncitorii din această fabrică propunîndu-mă drept candidat lor?

În același cartier Calea Văcărești stau azi învecinate biserici și temple, în care credincioșii își pot rosti nestîngerii rugăciunile, respectîndu-se reciproc. Aici, în acest cartier, se află Teatrul Evreiesc de Stat, care este pe de-a întregul înțreținut de stat, expresia dreptului fiecărei culturi naționale de a se dezvolta în mod egal. Aici, în acest cartier, muncesc în fabrici și laboratoare, în magazine de stat și în birouri, români și evrei înfrății în același efort creator.

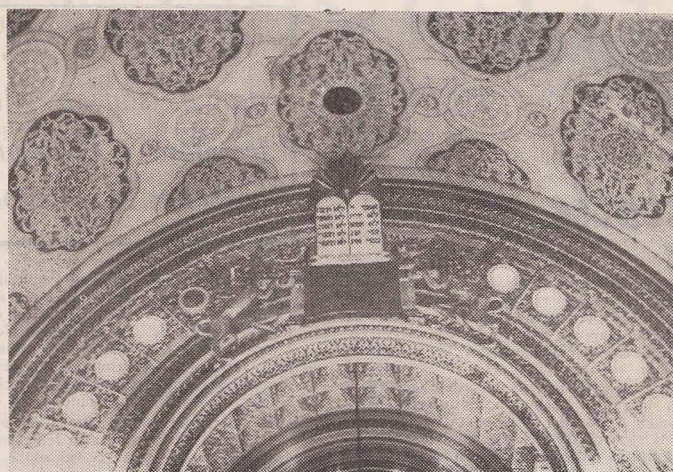
S-a vorbit aici despre unele contribuții ce le aduc, prin cuvîntul de lămurire ce-l duc, în diversele mele călătorii, prin faptul că astfel milioane de oameni au prilejul să afle care sînt stările din țara noastră. Pot să vă spun că, grație politicii externe de apărare a independenței și suveranității naționale a tuturor popoarelor mari și mici, grație acestei politici bazată pe o înaltă etică și pătrunsă de umanism, ori de cîte ori plec în străinătate, la invitația diverselor comunități și organizații internaționale, am legitimul sentiment de mîndrie că sînt cetățean al României. Ori de cîte ori rostesc numai numele țării noastre, în adunări publice, aclamații și ovații nesfîrșite, la New York sau Buenos Aires, la Londra sau la Tel-Aviv, se îndreaptă din partea maselor către scumpa noastră patrie.

Niciînd România n-a avut un regim atît de iubit, atît de respectat de întregul popor, care își simte soarta sa în mîini sigure și dirijată de creiere înțelepte și inimi calde. Niciînd prestigiuul României n-a fost atît de mare, ca în acești ani, în mijlocul tuturor popoarelor lumii.

Vă mulțumesc din suflet pentru deosebita cînstire ce o acordați mie și populației evreiești ce o reprezintă, comunităților cultului mozaic pe care le conduc, propunîndu-mă drept candidat la alegerile pentru supremul for al puterii de Stat: Marea Adunare Națională. Vă făgăduiesc că mă voi strădui a fi la înălțimea acestei înalte misiuni.

Ca cetățean român devotat și leal, ca evreu demn și liber, credincios al religiei mele strămoșești, alături de întreg poporul român, de celelalte naționalități conlocuitoare, de celelalte culte, voi aduce și eu modesta mea contribuție pentru ca România să continue a păși pe calea progresului, păcii și fericirii.”

Pictorul-decorator al Sinagogii Mari

Interiorul Sinagogii mari din București

Monografia istorică a Sinagogii Mari din București amintește că în anul 1936, la împlinirea a 90 de ani de la întemeierea ei, sfîntul lăcaș a fost refăcut aproape în întregime.

Autorul monografiei trece însă sub tăcere numele celui care a adus o contribuție prețioasă la înfrumusețarea sinagogii, înnoind tavanul și pereții cu ornamentații care se impun prin frumusețea lor decorativă.

În general, autorii zugrăvelilor lăcașurilor noastre religioase rămîn în anonim. Sînt nume rămase în anonim, deși prin măiestria lor au sporit frumusețea interioarelor sinagogilor.

Ornamentațiile interiorului Sinagogii Mari nu sînt vechi, dar prin încărcătura lor sugerează un pseudo-baroc sau un pseudo-rococo. Liniile lor geometrice sau curbe dau un ansamblu decorativ în care elementele de podoabă sînt accentuate printr-un colorit viu, cu o gamă de nuanțe calde și luminoase, combinarea culorilor dovedind un gust cert, punînd în valoare precizia liniei și coloritului. Aceste calități apar vizibile pe plafonul sinagogii și le găsim accentuate în proiectele pentru decorarea altor sinagogi din colecția intrată recent în posesia arhivei documentare a F.C.E. (M).

O întîmplare fericită ne-a adus pe urmele zugravului și pictorului decorator care în 1936 a făcut ornamentațiile murale ale Sinagogii Mari. Este zugravul, pictor decorator Gherșon M. Horowitz, născut la Foșani în anul 1882, fiul lui Moise Horowitz zugrav-pictor din Foșani, unde fusese cunoscut sub numele de Moise I pentru a fi deosebit de un alt zugrav, Moise al II-lea.

Deși zugrav de meserie, Gherșon Horowitz s-a dovedit un talentat pictor decorator, căruia îi datorăm decorațiile murale ale Sinagogii Mari, templului „Fraterna” și sinagogii Gaster din str. Sticlari.

Biografia lui Gherșon Horowitz nu e lipsită de interes. În 1900 lucrează în tovărășie cu un alt zugrav de la Galați. Certîndu-se cu acesta, se hotărăște să emigreze. Îmbarcat pe un vapor sub pavilion italian, ajunge în Italia, unde peregrinează prin diferite orașe, mîncînd ca vopsitor și zugrav. Se oprește mai mult la Veneția, atras de frumusețea acestui oraș-mument de artă. Aci lucrează în atelierul unui pictor decorator, perfecționîndu-se în meserie și lărgindu-și orizontul artistic.

În 1907, la insistența părinților, revine în țară, stabilindu-se la Birlad, unde s-a și însurat cu fiica unui croitor. Avea 25 de ani și era a șasea generație de meșteri zugravi. El îi

depășește pe înaintași, excelențînd în pictura murală a sinagogilor. Sinagoga mare din Birlad are interiorul decorat de el, ca și alte sinagogi mai mici din acest oraș, inclusiv sinagoga „Poale Zedek”, a croitorilor. El a mai făcut decorațiunile sinagogii mari din Vaslui, a sinagogii din Huși și a sinagogii din Roman și Galați. În 1936 e chemat la București de comitetul de conducere al Sinagogii Mari, prezidat de Leon Aronovici-Pietriș. În cadrul lucrărilor de renovare primește să facă decorația interioară a sfîntului lăcaș. Folosind tapete de inspirație proprie, proiectate și lucrate de el, Gherșon Horowitz decorează plafonul, altarul și zidurile interioare ale sinagogii cu ornamentații în care liniile, formele și coloritul sînt înobilate de un simț artistic remarcabil. Din păcate el a ignorat decorațiunile în stil ebraic a vechilor sinagogi de zid și de lemn din secolele XVII—XVIII. Totuși, din proiectele de decorare care au intrat în posesia arhivei noastre documentare, donate de fiul său Rafael Roda, se poate deduce că a știut să îmbine, să armonizeze unele motive ebraice în cadrul ornamentelor geometrice și florale influențate de stilul pseudo-baroc și pseudo-rococo, așa-zisul „stil 1900”. Tot sub influența aceleiași stil, proiectele sale de decorațiuni sînt amplu încărcate. E un „stil bogat”, la modă în 1900, care are un caracter mai mult laic, amintînd decorațiunile saloanelor boierești dintre anii 1850—1900. Influența venețiană este și ea vizibilă în stilizarea geometrică.

Fluctuînd între influența artei murale occidentale și în mai mică măsură a celei orientale (unele stilizări geometrice sînt interpretări pseudo-maure, iar ghirlandele de flori, interpretări sub influența artei venețiene), pictorul Gherșon Horowitz apare înegal în stilul proiectelor sale, stingaci pe alocuri.

Trecînd peste aceste defecțiuni, Gherșon Horowitz rămîne un maestru în nuanțele liniare decorative cu gust stilizate și în subtilitatea cu care nuanțează în culori ornamentațiile sale murale. Aceste calități apar atît în proiectele, cît și în decorațiunile realizate de el la sinagogile din Moldova și la cele din București, mai ales la Sinagoga Mare.

Gherșon Horowitz a pictat și nenumărate perdele pentru Aron-Kodeș, care se remarcă prin frumusețea lor decorativă și colorit.

A murit la 16 ianuarie 1942, cu cîteva luni înainte de a împlini 60 de ani, fixat înmormîntat la cimitirul Giurgiului.

SOLOMON SAVIN

Hasidismul - legendă și istorie...

Hasidismul a fost, la
timpul său, o clipă
înstelată a Diasporei,
un Șabat strălucitor...

Istoria hasidismului este, fără îndoială, cel mai puțin în stare să explice ce este hasidismul, căci fenomenul nu este istoric, în felul altor curente sau mișcări ale renașterii evreiești care s-au manifestat în zorii erei moderne.

Dacă, printr-o ipoteză absurdă, hasidismul ar fi apărut în pustiu, în afara contextului credinței, a tradiției și a învățăturii iudaice, s-ar fi spus că e revelație, după intensitatea manifestării, precum și pentru faptul că-și asumă, într-o oarecare măsură, semnificația acesteia prin introducerea în iudaism a intermediarului. Învățătura lui Baal-Șem-Tov se întemeiază pe revelația de pe Sinai. Iar poporul care a primit-o a fost pătruns de prezența Sa reală, puternică.

Începuturile hasidismului

De aceea, cronicile hasidismului retransmit, încă de la început, ecoul unui glas desăvârșit prin îndemnul și înflăcărea sa.

„Manifestul” lui Baal-Șem-Tov (care datează cam de prin anul 1736) este o chemare la vigilență, un strigăt de alarmă în pustul letargiei religioase și spirituale în care luseseră scufundate multumile înfricoșate: Zi-durile caselor de rugăciune sînt sumbre — conținea pămîntele hasidismului — în timp ce „lumea este plină de miracole și mistere splendide, iar omul își acoperă ochii cu mina ca să nu vadă lumina ce freacă”. E o vibranță și insistență voioasă de spontaneitate și de participare — ca să folosim o terminologie actuală. Dar nu e, de la început, o revoluție în nu devine decît ulterior cînd dinamica hasidică descoperă mijloacele sale de depășire și cînd curajoasa contestare a sfîrșitește prin a se adresa tronului divin „personal și pentru onoarea sa” (Bikhevodo Ubeatsmo, după formula ebraică consacrată). Aceasta este atitudinea (tadicului) din Berdicev, emisar al poporului în fața lui Dumnezeu și, dacă e cazul, împotriva Lui.

Puternică opoziție ce venea din partea „mitnagdimilor”, care avea să orienteze hasidismul și să consolideze drumul său prin controversă, nu caracterizează încă începuturile hasidismului.

Om simplu de țară și distribuitor de amulete, bărbat fără formație clasică și știință talmudică, Israel Baal-Șem-Tov era prea neînsemnat în ochii fruntașilor obștei pentru ca aceștia să i se împotrivască de la început cu prea mare hotărîre.

Raza de acțiune inițială a hasidismului balșemtovian se situează în Podolia, regiune fără academi talmudice și fără erudiți.

Între legendă și istorie

Hasidismul începe să-și exercite deci influența în mediul oamenilor simpli, fără știință de carte și constituie punctul de plecare al reînvierii spirituale și religioase în

solosul celor umili. În aceste condițiuni e firesc să proclame, înainte de toate, de altfel în deplină conformitate cu esența doctrinei iudaice tradiționale, venirea lui Mesia, întoarcerea către un Dumnezeu al oamenilor de rînd. Această forță trebuie să realizeze, după cum se precizează în preludivul slujbei de Kol Nidre, împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii.

Toți acei care, într-o măsură mai mare sau mai mică, au luat contact cu fenomenul hasidismului știu că ceea ce se spune, se poartă sau se cîntă despre viața lui Baal-Șem-Tov ține mai mult de legendă decît de istorie. E mai mult decît probabil că implicațiile teologice-metafizice ale învățăturii hasidice au fost intrucivă stilizate și într-o oarecare măsură „postsincronizate”.

Pornind de la preceptele și aforismele în care se exprimă această idee îndrăznească, o nouă gîndire ia naștere, sau, mai precis, o nouă formulare a gîndirii tradiționale. Unul din aceste elemente accentuate, de exemplu, este ideea panteistă înălțătoare că „Dumnezeu este în toate și pretutindeni”. În învățătura atribuită lui Baal-Șem-Tov, această idee se traduce cu o remarcabilă spontaneitate lirică și exaltată. Ea constituie o certitudine a conștiinței religioase și pare a nu ști că contrazice astfel filozofia teologică a învățătorilor clasici ai iudaismului, că sfidează autoritatea lui Maimonide și a lui Saadia Gaon.

Spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, în epoca gaonului din Vilna, învățații și-au dat seama cu indignare că acest panteism extrem al hasidimilor nu e numai contrar filozofiei religioase a evului mediu (de care, e drept, nici mitnagdimii, adversarii ai hasidismului, nu erau prea atașați, filozofia, în general, chiar cea religioasă, fiind întinată de suspiciuni), dar era total opusă teoriei mistice și cabalistice a simjuntului, ce prevede o retragere a lui Dumnezeu, spre a lăsa loc creației și creaturii. Dacă Dumnezeu s-a retras și restrîns, el nu mai poate să-și exercite prezența Sa divină pretutindeni și în mod efectiv. Gaonul din Vilna va acuza deci hasidismul de erezie în raport cu Zoharul. Un alt element legat de asemenea de gîndirea tradițională, dar foarte mult amplificat începînd de la Baal-Șem-Tov, este puterea salvatoare a memoriei. Această idee este admirabil ilustrată prin anecdota în legătură cu Baal-Șem-Tov și care s-ar putea intitula: „Nimic altceva, decît un alef”. Trecînd odată prin Istambul, Baal-Șem-Tov, într-o noapte de zăbucim și frămîntare, uită tot ce învățase, începînd cu alfabetul ebraic și pînă la Zohar. Cuprîns de neliniște, se rugă lui Dumnezeu să-i redea puțința de a-și aminti și descifra cel puțin litera alef. Ruga sa fu ascultată și, începînd cu alef, el își aminti alfabetul pînă la tav, ultima literă a alfabetului ebraic.

Hasidism și Talmud

Anti-talmudismul celor dinții citorii ai hasidismului a fost amplu expus în scrierile ce tratat acest subiect atît de adepții, cît și de

adversarii hasidismului. Proclamînd puterea efuzivă a sufletului în rugăciunea omului simplu, hasidismul trebuia, în mod necesar, să combată vanitatea unor clerici orgolioși, să subaprecieze importanța studiului și să se arate anti-intelectualist. Dar, pe de altă parte, dintr-o direcție cu totul opusă, disputa din ce în ce mai violentă în care se aflau angajați cu mitnagdimii îi îndeamnă pe hasidii să-i bată pe aceștia din urmă cu propriile lor arme, opunîndu-le Talmudul. La rîndul lor talmudiști îmbrățișară vederile lui Baal-Șem-Tov.

Astfel, succesorul lui Baal-Șem-Tov, rabi Ber din Mezric, omul venit din tabăra adversă a mitnagdimilor devine apostolul noii mișcări.

Această tendință la polemică, în decursul căreia mitnagdimii se văd înfrunțați și contrazici pe propriul lor teren, ia o și mai mare amploare prin activitatea și personalitatea talmudistului hasidic Iacob Iosef Hakohen, autorul incisiv al lucrării „Toledoth Iacob Iosef”. Cit despre dinastia rabinului din Ladi, fondatorul curentului Habad (hasidimii lui Lubavici, care formează, în prezent, o mișcare tot mai activă și mai cunoscută în iudaismul contemporan, avînd sediul în Statele Unite și ramificații importante în Israel, Franța și chiar în Maroc) aceasta n-a participat nicodată la curentul anti-talmudic, ieșirile Habad fiind vestite pentru calitatea învățămîntului.

În decursul secolului al XIX-lea, răspîndirea acestor curente hasidice în întreg iudaismul din răsăritul Europei a pus capăt tendinței anti-intelectuale de la început și caracterului dominant popular-democrat din jurul unora dintre tadicimi.

O figură tragică

Fără a se transforma în aristocrație, hasidismul ulterior apare totuși ca o mișcare a unor aleși. Superioritatea socială, departe de a constitui un obstacol pentru integrarea în hasidism, devine uneori semnul distinctiv al unor comunități hasidice. Știința și prospe-

ritatea iau locul simplității și sfîrșitei sîrăcii a celor dinții pelerini de la curțile rabinilor hasidici.

Cu toate acestea, numeroase personalități originale din lumea hasidică n-au prezentat o evoluție și transformare constantă și uniformă. Astfel, la începutul secolului al XIX-lea, pe timpul războaielor napoleoniene, cînd marile dinastii hasidice, vestite chiar și printre ne-evrei, reprezentă o forță și prestigiu nu numai în domeniul spiritual, dar chiar și în ierarhia socială, apare figura tragică a lui Nachman din Bratzlav, strănepot al lui Baal-Șem-Tov, care se desprinde în întregime de drumul, devenit obișnuit, al hasidismului dominant, pentru a se dedica, împreună cu discipolii săi, solitudinii, sărăciei și ascezei (această asceză atît de opusă învățăturii hasidice și intensă de strălucire rabinului din Bratzlav, Odată cu Nachman din Bratzlav, constant „allegro”, chiar spiritualizat și perfecționat al hasidismului este negat. E o întoarcere la dimensiunile tragice ale cabalismului purificator al lui Luria din Safed, o căutare continuă și neliniștită a modalităților mistice ale venirii lui Mesia și ale minții, un „nu” hotărît, sumbru și patetic întinericului disperării, chiar dacă e înfrumusețat cu cîntece și extaz.

Una din caracteristicile hasidismului — posibilitatea presupusă, voită și uneori realizată de a uita de venirea lui Mesia și de a se gîndi la fericirea unei lumi viitoare — va eșua. E un eșec al optimismului excesiv. Într-un rabinat din Berdicev, în ciuda trăsăturilor atît de balșemtoviene ale eluziunii sale, revine și el la ideea minții ca la o necesitate imperioasă. El vrea să forțeze poartile speranței și refuză a se mulțumi cu euforia trecătoare a unui „nigun” și a dansului rigid. E ca și cum ar spune: „Nu voi pleca de ac” pînă nu vei elibera poporul lui Israel!”

Cît despre Nachman din Bratzlav, el și-a săi o rup cu instituția dinamică a tadicimilor. Eu nu va avea succesor. Iar poporul îi numește pe hasidimii din Bratzlav „hasidimii morți”.

Acești „morți” trăiesc însă foarte intens în gîndirea și preceptele învățătorului lor.

O poveste hasidică de MARTIN BUBER

DE CE A RÎS TADICUL?

Odată, într-o vineri seara, ședea Baal Șem-Tov cu discipolii lui. În timpul mesei, fața tristă a tadicului s-a luminat deodată și a început să rîdă tare. Discipolii au rămas mirați și s-au privit unul pe altul, curioși să afle rostul acestui rîs.

După alte cîteva minute, tadicul a rîs din nou. A mai trecut un minut și tadicul a rîs pentru a treia oară. Și era un rîs vesel, ca de copil nevinovat.

Discipolii ședea la masă fără a scoate o vorbă. Ei știu că dacă un om ca rabi al lor rîde, există desigur un temei de seamă. Dar nimeni nu îndrăznește să-l întrebe de tîlcul rîsului. Și-au îndreptat doar privirea către cel mai în vîrstă dintre ei, reb Zev, să-l întrebe el pe tadic ce a văzut de la început deodată să rîdă.

Așa era obiceiul: în fiecare sîmbătă seara, după Havdala, bătrînul reb Zev se apropia

de tadic și-l ruga să-i tîlmăcească comportarea neînțeleasă din cursul zilei de sîmbătă. Așa a făcut și de astă dată. Bătrînul s-a apropiat de rabi și l-a întrebat:

— Iuvală-mă, învățătorule și rabi al meu, care e tîlcul rîsului de azi?

— Rabi i-a răspuns:

— Bine, îți voi tîlmăci tîlcul rîsului. Veniți cu mine și veți afla ceea ce doriți să știți.

Tadicul și-a chemat sluga și i-a poruncit să încheie căruța, că așa obișnuia: în fiecare sîmbătă seară ieșea din oraș să se plimbe pe cîmp. Însă nu s-au întors ca de obicei acasă după cîteva ore, ci, fără a scoate o vorbă, au mers tot înainte cu căruța, toată noaptea, străbînd cîmpii și păduri. În zori au sosit într-un mic orașel. Tadicul i-a poruncit slugii sale să oprească în fața casei ceasului. În numai cîteva clipe, toți evreii

orașelului au aflat că tadicul a sosit și s-au adunat cu toți, tineri și bătrîni, să-l vadă pe marele sfăcător de minuni și să-l cîntească.

Însă tadicul nu i-a luat în seamă. I-a poruncit ceasului să-l cheme la el pe Șabtai legătorul de cărți. Ceasul ascultă cuvintele lui rabi și s-a mirat foarte mult. Spuse:

— Tadic sfînt, ce-ai văzut de-ai chemi pe acest om? E adevărat, îl știu cu toții ca un om drept și pios, dar eu ce s-a învîrlicat ca un om al lui Dumnezeu, ca tine, să-l cheme?

— Vreau să-l chemi să vină la mine imediat, spuse tadicul scurt.

Au trimis după legătorul de cărți, om în vîrstă, și el nu întîrzie să vină. Tadicul și-a ridicat privirea asupra lui și spuse:

— Chemăți-o și pe nevasta acestui om!

Femeia veni după porunca tadicului și se așeză la dreapta celui sîn.

— Acuma, se adresă tadicul legătorului de cărți, povestește-mi ce-ai făcut în seara de sîmbătă. Dar să-mi spui adevărul adevărat. Să nu-ți fie rușine și să nu-mi ascunzi nimic.

— Sfînte rabi, răspunde omul — nu vreau să-ți ascund nimic, și dacă am păcătuit, sînt gata să-mi ispășesc păcatul.

Și legătorul de cărți începu să povestească:

— Sînt meseriaș și trăiesc din sudorul frunții. Cu ani în urmă aveam obiceiul ca în fiecare zi la prînz, nevastă-mea să mă meargă la piață și să cumpere cele necesare pentru sîmbătă: făină, carne, pește, lumină. Dîmîni dimineața, cînd ceasul suna zece, lăsam lucrul și începeam să mă pregătesc pentru sîmbătă: mă spălam, îmi schimbam hainele și mă duceam la sinagogă, unde rămîneam pînă seara. Așa obișnuam încă din tinerețe. Dar acum am îmbătrînit, nu mai am putere și cu mare greutate îmi eșuie existența. Se întîmplă să nu reușesc, zoi să mă pregătesc cele necesare pentru sîmbătă, totuși nu-mi schimb vechiul obicei: la ora zece las lucrul, mă duc la sinagogă și zăbovesc acolo pînă se termină rugăciunea de seară.

— Acuma, ascultă-mă tadic sfînt! Vinerea asta, la ora zece, nu aveam nici un ban ca să cumpăr cele necesare pentru ziua de sîmbătă. Toată viața mea n-am avut cîștig de la nimeni și așa am vrut să fie și de data asta. Am hotărît că e mai bine să potest în ziua de sîmbătă decît să cer ajutorul mîritorilor. Dar mi-era teamă că soția se va răzvrăti, că nu va aprinde nici o lumină în cinstea zilei de sîmbătă și că va primi de la

Astăzi încă, în Mea-Scarim din Ierusalim, hasidismul din Bratzlav, mai mult decât cel modern al lui Lubavici, duce mai departe semnificația și eficienta spirituală a unei orientări.

Problema decăderii

Hasidismul, care a făcut epocă, pornește în linie dreaptă de la Baal-Sem-Tov, de la rabi Israel din Rijn, trecând pe la Ber din Bezrici și rabi Moșe Leib din Sassov. E perioada tadjikismului secund, marcat printr-o hogăție și libertate spirituală fără egal în analele spiritului iudaic. Chiar în epoca de aur a iudaismului sefară — cu filozofii, poeții și misticii săi — nu se poate afla un avânt asemănător și mai ales o astfel de vibrare, de fervoare.

Iudaismul Kabalici, chemarea profundă și destinul lui Israel, suprema înținare a iubirii de Dumnezeu, noțiunea și imperativul tikun-ului în care omul este chemat să repare efectele unui accident originar al creației — toate aceste comentarii care odinioară au fost prerogativele esoterismului devin prin hasidism patrimoniul întregului popor, căruia îi sunt familiare. E domnia inimii vrăjite. Lipsa de sensibilitate a inteligenței religioze, care nu cunoaște decât principiul autorității riguroase, este depășită. Orice creație îi poate vorbi creatorului, interlocutorul său firesc, accesibil.

Cu toate acestea, spre mijlocul secolului al XIX-lea, pe măsură ce hasidismul se răspindea treptat chiar în zone care la început i-au fost ostile, pe măsură ce autoritatea lui lua locul vechilor conducători în treburile comunitare, el devine treptat concesiv, pentru a-și menține și apăra situația dobândită. Apariția noilor „curți”, precum și violentele disensiuni interhasidice, reduc tadjikismul la o domnie a unor mici potențiali ce-și dispută inițiativa.

Din punct de vedere sociologic are deci loc, în cele din urmă, o decădere a hasidismului. Aceasta este opinia în general a istoricilor, printre care și a lui Simon Dubnov în a sa „Istorie a hasidismului”.

Totuși, se pare că astfel de raționamente, limitate la singurele aspecte social-religioase și social-culturale ale unui fenomen esențialmente spiritual, sint riscante, chiar dăunătoare.

Hasidismul a fost și este, din totdeauna, o concepție mistică. El consideră creația un mister, o taină. Omului îi revine misiunea de a trăi acest mister, dezlegându-l, lămurindu-l. Erau cîndva, în pădurile, văile și cîmpiile ținuturilor din răsăritul Europei bărbați evrei care trăiau această enigmă cu fervoare, pentru a declanșa din ea o minunată armonie colectivă. Mai sînt și astăzi, dar mult mai puțini. Deci: „Bucuria mea să rămîna!” Inițial hasidismul n-a căutat să transforme societatea evrească, ci „numai” să-l însuflețească pe evreul credincios, să-l facă să se simtă legat de iudaism. Nu exista, deci, un scop propriu zis, ci „numai” un obiect: natura raporturilor dintre om și Dumnezeu, posibilitățile reînnoirii, extinderii și intensificării acestor raporturi.

Din punct de vedere istoric, hasidismul a fost, la timpul său, o clipă înstelată din Diaspora, un Șabat frumos, strălucitor. Dar Șabatul s-a terminat, iar zilele săptămînii au revenit încărcate de griji și de banalitate. Cu toate acestea, amintirea Șabatului rămîne și, așteptîndu-i reîntoarcerea, el străbate cenușii dimineților profane. Și e de ajuns. Căci Baal-Sem-Tov a spus: „rădăcina mîntuirii e în amintire”.

ARNOLD MANDEL

ureo vecină pline sau pește. De aceea i-am vorbit din inimă, rugînd-o să-mi promită că nu va primi ajutorul nimănui, chiar de i-ar fi foarte rău. Pentru că eweiî printre care trăim sint foarte milostivi și le-ar veni foarte greu să ne vadă sezînd simblata la masa greuă. Nevasta mi-a săgăduit. Înainte de a pleca la sinagogă, i-am spus: „Azi voi mai zîbîvi la sinagogă, căci dacă voi părăsi sinagogă împreună cu ceilalți credincioși și aceștia nu vor vedea nici o lumină în casa mea, mă vor întreba care-i pricina și nu voi ști ce să le răspund.”

Așa i-am vorbit nevastei și ea mi-a săgăduit că va face întocmai.

De-abia ieșisem din casă și femeia, rămasă singură, începu să curețe și să scuture toată casa. Și deoarece nu avea lemne ca să aprindă focul în vatră și nici nu avea ce găti, a rămas așa fără să mai aibă ce face. Ca să treacă timpul mai repede, a deschis o ladă veche și a scos de-acolo niște roșii din tinerețe, pe care a început să le curețe și să le vînture. Tot cotrobăind printre vechituri, a dat de o haină de care nu mai știam de ani de zile. Dar haina asta avea cîțiva nasturi din fire de aur și argint. Imediat femeia a tăiat nasturii și s-a dus cu ei la

DIN TRECUTUL OBȘTEI DIN GALAȚI

Obștea evreilor din Galați ar fi avut un vechi cimitir pe la sfîrșitul veacului al XVI-lea, spune o veche tradiție locală. Se afirma că în 1692 s-ar fi deschis un al doilea cimitir pe locul unde ulterior a fost fabrica „Goetz”. Acest cimitir a fost înlocuit în 1774 de alt cimitir, pe locul unde ulterior s-a clădit sinagoga „Chabad”. Vechiul cimitir existent și azi datează de la începutul secolului al XIX-lea și se afla lângă spitalul de mai tîrziu.

Alte tradiții indică anul 1780 drept data clădirii Sinagogii Mari, împreună cu baia și cu bazinul ritual (mikve).

În acest al XVIII-lea veac, grosul populației evreiești a locuit în partea orașului numită „în vale”, de unde au trebuit apoi să se mute „în deal”, cam pe străzile: Israelită, Războieni, Traian ș. a. Creșterea însemnată economică a portului Galați, înăsprirea concurenței între negustorii greci și ceilalți a prilejuit o serie de tulburări, precum și măsuri administrative pentru populația evreiască. Așa este, de ex., dispoziția lui Mihailache Sturza din 1836, care nu îngăduia stabilirea în partea nouă a orașului Galați „...altor Izraeliteni decât banghe-ri (!) în port evropienesc.”

Călătorul Simcha din Zloczow, care a trecut prin Galați pe la 1764, constată acolo o numeroasă populație evreiască. În vol. 2 din „Documentele fam. Calimachi”, editat de N. Iorga (vol. 2, p. 94) se pomeneste un evreu gălățean Lupu, care nu plătește birul în cislă cu întreaga obște, căci are o înțelegere personală cu visticria „carte gospod”.

În 1797 au loc tulburări anti-evreiești, care se soldează cu arderea sinagogii și a surselor sfinte, cu omorirea cîtorva evrei și aruncarea altora în Dunăre. Astfel de neorînduiri se repetă des în veacul următor fiind instigate de spiritul de concurență și de fanatismul unor elemente înapoiate.

Masa evreiască a luat deseori măsuri de auto-apărare în fața manevrelor forțelor obscurantiste.

Spiritul de protest și de luptă al păturilor muncitoare evreiești din Galați se vede și în participarea lor la mișcarea sindicală și muncitorească din oraș. Amintim doar grevele croitorilor de la sfîrșitul veacului al XIX-lea și de activitatea lui S. Edelstein, aît de bine descrisă în memoriile vechilor socialiști (Atanasie, C. Graur ș. a.).

De altfel, dezvoltarea portului Galați, important centru de comerț exterior, se datorește în parte și elementelor muncitorești, meșteșugărești, comerciale, bancare din rîndul evreilor gălățeni. În 1817 erau în Galați mulți meseriași evrei. Populația evreiască a orașului era în creștere, legată de dezvoltarea portului și a import-exportului. Cătagrafia din 1831 indică 288 birnici evrei, în 1838, doi misionari scoțieni apreciază numărul de evrei din Galați între 500—2 000; în 1814, dr.-ul Iuliu Barasch aprecia la 6—7 000 suflete numărul lor. În 1900 sta-

tistica oficială notează 13 992 evrei, iar o știre din 1905 arată că în Galați activau mulți meșteșugari evrei din diferite ramuri: 322 meșteri, 34 calfe și 194 ucenici.

Printre numeroșii proprietari de case de comerț merită să-l amintim pe I. M. Finchelstein (1806—1870), autorul primei comedii de moravuri în idiș din România. „Mundriș” este o satiră antiobscurantistă și datează din iarna 1858—1859. Două din cele trei acte ale comediei, atît de savuroase și pitorești, au fost publicate sub alt titlu în ziarul „Haioet” din 1867. „Mundriș” este un tablou autentic al vieții, moravurilor, limbajului și folclorului evreiesc din Moldova epocii Unirii.

Dezvoltarea instituțiilor evreiești din Galați este oglindită în numeroase documente. Un astfel de document foarte valoros se păstrează în arhiva comunității din Galați. Căstaful (prinkas) frăției sfinte (Chevra (Kedosa) din 1805, registru frumos legat în piele, are 250 de pagini, din care 112 scrise conținînd introducerea, statutele, însemnări, procese-verbale.

La pag. 27 e notată prima alegere de comitet, chiar din anul întemeierii. Primii conducători ai frăției sînt: Șmuel C. Arie Leib, Tvi C. Itchak Segal, Iosef C. Șoel, Tvi C. Eliezer Segal, Chaim b. Tvi, David b. Tvi Segal. Urmează iscăliturile a 31 de membri fondatori. La pag. 89 se află actul de cumpărare a locului pentru noul cimitir (1866), întărit la 11 Adar I 5632 (1872) de rabinul M. H. Șapira.

Alte izvoare ne aduc știri despre celelalte instituții obștești ale populației evreiești din Galați. În 1834 este pomenit un „hekdes” (spital și azil primitiv) din care a luat naștere un spital modern, alături de vechiul cimitir din 1805, care mai există și azi. Fondurile pentru clădirea spitalului au provenit dintr-un impozit de 1 la mie aplicat tuturor mărfurilor importate și exportate de comer-

cianții evrei din oraș. El fusese aprobat printr-un hrisov domnesc din 3 februarie 1846, dat „...la jaloaba poporului evreiesc lăcuior în orașul Galați”. Spitalul a adus mari servicii în timpul epidemiei de holeră din 1848, cînd sărăcimea evreiască a fost trimisă afară din oraș pentru 3 luni și au murit de holeră 18 evrei, după cum arată într-o plîngere „...tîitorul tacsiei nației evreiești din orașul Galați”, Costachi Mladenii (Arhivele Statului, Iași, Tr. 1764, op. 2013, dos. 2362).

Copiii evrei erau instruiți în numeroase „chedarim”. Prima școală primară de tip modern s-a înființat în 1859 și a funcționat cu întreruperi; alta s-a făcut în 1866.

Între 1862—1893, comunitatea gălățeană a dus o existență precară. Ea a fost reorganizată între 1893—1895 pe baze moderne și stabile. Totuși viața obștească s-a desfășurat fără întrerupere. Școlile, spitalul, societățile de binefacere și culturale, conduse de comitete deosebite, au dus o activitate susținută. În 1897 existau 21 asociații evreiești. Statutele multora din ele, ca de ex. acele ale „Asociației meșteșugărești” publicate în idiș în 1875 prevăd forme de înțajutorare și de acțiuni comune.

Dintre rabini care au păstori la Galați sînt pomeniți Isaschar, fiul său Moșe Iosef, care semnează în 1812 actul de arendare a gabei către Moșe Zalman b. Ichuda Katz. Ulterior „tacsia” a fost arendată și la ne-evrei. În 1848 era rabin Gabriel Edelstein; în 1854 e amintit un rabin Dolinger, căruia i-au urmat 3 rabini din familia Șapira. Unul din ei, erudit de seamă, era adversar al chasidismului. În casa lui venea deseori vestitul trubadur Velvl Zbarjer, cu care avea dueli de erudiție talmudică și de... cuvinte de duh.

Dintre sinagogile existente înaintea celui de al doilea război mondial amintim: Ioil Blecher (1847), Oii (1848), Chabad (1852), Ferari (1856), Merari (1858), Birjari (1860), Chesed sel emes (1873), Hamali (1884). Templul a fost ridicat în 1885, sinagoga Meseriași în 1892. Au existat și sinagogi hasidice.

Galațiul a fost un important centru de cultură ebraică, de mișcare maskilică, de presă și tipar evreiesc. Să amintim doar pe Samuel Pineles, pionier al mișcării de renaștere evreiască.

Tipografie cu litere ebraice se afla la Galați în ultimul sfert al veacului al XIX-lea, căci s-au tipărit acolo o serie de periodice în idiș și ebraică, dintre care amintim „Der emigrant”, scos în 1882 de Eliezer Rokesch, „Die Wahrheit”, radactată în 1823—1844 de B. Margulies, „Galatzer Israelit” (1887), „Ahavat Tion”, bilunar, în 1898, „Di richtike idiș Tukunfi”, redactat de Ira Keis, apoi o serie de foi volante umoristice „Dus Dreidl” (1910), „Humentas” (1912) etc. În românește au apărut în 1905—1906 „Steaua Sionului”, în 1907 „Stindardul evreu”, în 1915 „Hatikva”, în 1936 „Menora” ș. a.

Teatrul evreiesc, începînd cu Goldfaden, a găsit totdeauna la Galați un public înțelegător și cald. Între cele două războaie mondiale au activat în acest oraș multe asociații culturale evreiești, o bibliotecă, școli, etc.

Să nu uităm pe delicatul poet Barbu Nemețanu (oct. 1887—29 mai 1919), care și-a trăit toată viața în acest port dunărean, unde a publicat revista „Pagini libere” și a scris poeziile cuprinse în volumele „Poezii alese” și „Stropi de soare”, precum și numeroase traduceri din Heine, Hugo, Baude-laire, Schiller, Lenau, Lessing ș. a.

Istoria obștei evreiești din Galați este istoria umeia dintre importante comunități evreiești din România.

I. KARA

SINAGOGA VIITORULUI

Comitetul de educație al sinagogilor reformate din Anglia a organizat o dezbateră pe tema „Sinagoga viitorului”. Părerea emisă de către majoritatea participanților a fost că sinagoga viitorului va fi, ca arhitectură, „modestă ca din-nensiune și practică, adecvată scopului”. Departele de a avea proporții monumentale, ea va avea o capacitate maximă de 500 locuri.

gînvaergiu, care i-a dat în schimb cîteva monede. Aceștea i-au ajuns ca să cumpere cele necesare pentru simblăta, ba a mai cumpărat și două luminări mari și i-au mai rămas și ceva bani pentru săptămîna viitoare.

Seara, toți credincioșii s-au întors de la sinagogă și eu mergeam încet acasă, și încă de departe am văzut arzînd o luminare. iar în casă era lumină de simblăta. În sufletul meu, însă, mi se făcuse o mulțumire. Mă gîndeam: „Desigur că nevastă-mea a primit totuși ceea ce i-au dăruit oamenii milostivi.”

Am intrat în casă și, iată, masa e pusă, pe masă pline de simblăta, și pește, și chiar vin pentru Kidus. Mi-am stăpînit minia ca să nu turbur odihna zilei de simblăta. Așa m-am stăpînit, am sfințit vinul, am mîncat din pește și apoi m-am adresat nevastei zîcîndu-i:

— Văd că inimă ta nu e destul de tare ca să primească rîul de la Dumnezeu.

Dar ea nu m-a lăsat să-mi termin vorba și mi-a răspuns cu o voce veselă:

— Îți mai amînești, bărbate, de haina veche, cu nasturii de aur pe care o pierdu-se de atîta timp? Deschizînd azi lada cea mare, am găsit-o. Am vîndut nasturii la gînvaergiu și în schimbul lor am cumpărat cele necesare pentru simblăta.

Auzind toate acestea, mi-au venit lacrimi în ochi de bucurie. Sufletul mi s-a umplut de recunoștință față de Cel de Sus. Mi-am ridicat privirea către nevastă-mea și i-am văzut fața plină de bunătațe strălucind de bucurie. Inima mi s-a încălzit, am uitat de zilele pline de griji, am apucat minile nevastei și am pornit cu ea să dansze. Apoi am mîncat supă și am mai pornit la dans, de bucurie, și cînd am isprăvit și cu compotul, am dansat a treia oară dans de veselie drept recunoștință față de Cel de Sus.

Iată, iadicul meu, cit de mare este fericirea mea că binecuvîntarea de simblăta mi-a venit nu din minile oamenilor, ci din minile Celui de Sus. Și dacă cumva am păcătuit ieșind la dans cu nevastă-mea, arată-mi, te rog, drumul ispășirii și voi merge.

Sabati, legătorul de cărți, își isprăvit vorba și iadicul se adresă discipolilor săi:

— Ascultați și aflați! Chiar îngerii din ceruri s-au bucurat și au dănșat. Iar eu, care am văzut cu ochii mei toate acestea, am ris odată, a doua oară și a treia oară, după cele trei dansuri ale lui Șabtai legătorul de cărți cu nevasta lui.

stiri

SEMINAR INTERNATIONAL AL BIBLIEI

La 12 martie se va deschide la Ierusalim al patrulea Seminar internațional al Bibliei. Savanți din 15 țări și-au anunțat până acum participarea. În cadrul seminarului vor fi prezentate comunicări, vor avea loc discuții pe teme de specialitate.

EXPOZIȚIE DE OBIECTE DE CULT

La Muzeul municipal din Haga a fost deschisă o expoziție de obiecte de cult iudaic. Cele 375 obiecte au fost împrumutate în acest scop de către direcția Muzeului evreiesc din Praga.

LUNA MUZICII EVREIEȘTI

La Londra a fost organizată Luna muzicii evreiești. Concertul inaugural a avut loc la 12 ianuarie și a fost susținut de cunoscutul cantor David Kusevitsky, acompaniat de orchestra simfonică Ben Uri. O seamă de alte manifestări muzicale sînt prevăzute a avea loc în capitala Angliei, precum și lecturi din creația poezilor evrei.

INSTITUTUL PENTRU STUDIAREA ANTISEMITISMULUI

La Viena a fost creat Institutul internațional pentru studierea antisemitismului. În fruntea lui se află dr. Ella Lingens, fostă deținută politică în lagărul de la Auschwitz.

CENTRUL COMUNITAR FLEG

La Marsilia a avut loc ceremonia inaugurării centrului comunitar „Edmond Fleg”. La festivitate a participat primarul municipiului, d. Gaston Deferre, baronul Guy de Rothschild, președintele FSJU, precum și alți fruntași ai vieții publice.

La Marsilia se află a doua comunitate evreiască din Franța, ca număr, după Paris. Ea numără 65 000 suflete.

EVREI ȘI NEGRI LUPTĂ ÎMPREUNĂ

La New York a avut loc o reuniune la care au luat parte reprezentanți ai marilor organizații evreiești americane și ai populației de culoare. Reprezentantul Comitetului evreiesc american, Mark Tennenbaum, a propus organizarea unei acțiuni comune împotriva antisemitismului și rasismului. În același sens s-a pronunțat și reverele Hubert Olivier, reprezentantul negrilor.

CULEGERE DE CÎNTECE EVREIEȘTI

În editura Uniunii compozitorilor a apărut în U.R.S.S. o culegere de cîntece evreiești. În redactarea unui colectiv de muzicologi și poeți. Prefața este scrisă de cunoscutul compozitor Dmitri Sostakovič. „De fiecare dată cînd apare o culegere de cîntece evreiești — scrie cunoscutul compozitor — încerc un simțămînt de reală bucurie. Muzica evreiască este unică în felul ei. Ecurile ei răsună în multe din operele unor compozitori de renume mondial”.

O ACHIZIȚIE IMPORTANTĂ

Muzeul din Ierusalim a făcut recent o achiziție dintre cele mai importante: lespedeaua originală, din marmură, de pe mormîntul regelui Uziah. Inscripția în limba arameică are următorul conținut: „Aici au fost aduse rămășițele pămîntului ale lui Uziah, regele Iudeii. Nu deschideți mormîntul!”.

Uziah a domnit în urmă cu 2700 de ani peste un regat ce se întindea de la Marea Roșie pînă la Samara, incluzînd țărmul răsăritean al Iordanului. El a fost înmormîntat mai întîi într-un loc izolat, deoarece murise de lepră. Șapte secole mai tîrziu oasele sale au fost dezgropate și reîn-mormîntate.

NOUL CONDUCĂTOR AL INSTITUTULUI DE STUDII IUDAICE

Dr. Victor Mishcon a fost ales în funcția de director al Institutului de studii iudaice din Londra.

PROCESUL UNOR COLABORATORI AI LUI EICHMANN

Curtea cu juri din Frankfurt a reluat procesul foștilor colaboratori apropiați ai lui Adolf Eichmann, Hermann Krumey și Otto Hunsche, care au participat la exterminarea evreilor din Ungaria. Inițial, cei doi foști comandanți SS au fost condamnați de un tribunal vest-german la pedepse minime.

Printre martorii care au depus în actualul proces s-a aflat

și Bandi Gross, unul din conducătorii comitetului evreiesc din Budapesta, din 1944. Alături de Joel Brand, el a tratat cu Eichmann pentru a obține anularea ordinului de deportare și apoi, împreună cu Brand, a plecat la Ankara, spre a transmite aliaților propunerea naziștilor de a elibera 1 milion de evrei în schimbul a 10 000 autocamioane și alte materiale strategice.

PRELEGERE DESPRE EVREII SEFARZI

Dr. Solomon Gaon, conducătorul spiritual al evreilor sefarzi din Anglia, a ținut la Yeshiva University din New York despre situația evreilor sefarzi în lumea contemporană. După o incursiune în istoria acestei ramuri a po-

porului evreu, vorbitorul a înfățișat situația diferitelor centre sefarde din lume, accentuînd asupra deplasărilor ce s-au produs după cel de-al doilea război mondial. Un centru constituit în ultimii ani este de pildă cel din Canada.

Dr. Gaon a insistat asupra rolului ce revine sinagogii în viața obștei.

MILENIUL COMUNITĂȚII DIN BOEMIA

Conducerea comunității evreiești din Cehoslovacia a hotărît ca festivitățile legate de aniversarea unui mileniu de viață evreiască în Boemia și Moravia să se desfășoare între 10—13 iunie 1969.

La aceste festivități vor participa reprezentanți ai comunităților evreiești de peste hotare.

ISTORIA EVREILOR AMERICANI

La Ierusalim a apărut primul volum din Istoria evreilor americani. Lucrarea va cuprinde mai multe volume, iar traducerea în limba ebraică a fost făcută sub auspiciile universității din Ierusalim.

NOUL PREȘEDINTE AL UNITED JEWISH APPEAL

Dr. Max M. Fisher a fost ales în postul de președinte al lui United Jewish Appeal, organismul care se ocupă cu colectarea de fonduri pentru scopuri umanitare, filantropice etc. în sinul iudaismului american.

Noul președinte este o personalitate proeminentă, deținînd și funcția de conducător al lui Board of Governors al Comitetului evreiesc american.

O FILIALĂ A LUI YESHIVA UNIVERSITY

Yeshiva University — marea instituție de învățămînt religios și profesional a evreilor americani — intenționează să organizeze o secțiune la

stiri

Ierusalim. Studenții din S.U.A. ar avea astfel posibilitatea ca timp de 1—2 ani să învețe în Israel, perfecționîndu-se în cunoașterea limbii ebraice.

ȘCOLILE ALIANȚEI ISRAELITE UNIVERSALE

Televiziunea franceză a transmis de curînd un documentar despre rețeaua de școli pe care Alianța Israelită Universală a creat-o în mai multe țări din Asia și Africa, printre care Maroc (26 000 elevi), Iran (7 000 elevi), Siria (364 elevi) etc. Comentariul a subliniat contribuția pe care aceste școli o dau la pregătirea de cadre bine pregătite din punct de vedere cultural și profesional.

CĂRȚI NOI

În editura Institutului științific evreiesc (IWO) din New York au apărut recent următoarele cărți: o nouă ediție a lucrării clasicii literaturii idîș Mendele Moïher Sforim, „Învățați bine!”, cu o prefață și un studiu introductiv de dr. Dan Mirun; un studiu despre drama lui I. L. Peret „Noaptea în tirgul vechi”; o nouă ediție a bibliografiei traducerilor în limba engleză din literatura idîș.

O PIESĂ DE TEATRU EBRAICĂ DIN SECOLUL AL XV-LEA

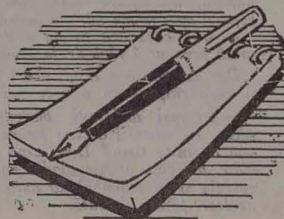
Prima piesă de teatru scrisă în limba ebraică, în secolul al XV-lea a fost pusă în scenă de către teatrul municipal din Haifa. Este vorba de comedia „Căsătorie trîsnită” de un anume Iehuda Sommo din Mantua, scrisă în spiritul Renașterii italiene. Manuscrisul acestei piese a fost descoperit la New York, în anul 1953 și publicat zece ani mai tîrziu. Rescrisă în ebraica modernă și adaptată pentru scenă, piesa se bucură de un mare succes de public. Ea va fi prezentată la viitorul Festival teatral de la Veneția.

CRIMELE DE RĂZBOI SÎNT IMPRESCRIPTIBILE

Adunarea generală ONU a adoptat propunerea prin care crimele de război și crimele împotriva umanității sînt declarate imprescriptibile. Înaltul for internațional recomandă tuturor statelor membre să ia toate măsurile ce se impun pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor de război.

COMEMORARE

La cimitirul evreiesc de la Viena a avut loc comemorarea martirilor din timpul prigoanei naziste. Cu acest prilej a

fost inaugurat un monument în memoria deținuților lagărului de la Theresienstadt. Un număr de 26 000 persoane au contribuit cu fonduri la realizarea monumentului, care este opera artistului Heinrich Sussmann, el însuși un fost deținut.

DICTIONAR IDIȘ-ENGLEZ

Presa evreiască publică în continuare articole elogioase despre dicționarul idîș-englez și englez-idîș apărut în anul 1968 în editura McGraw-Hill Bock din New York. Este relevantă munca temeinică, de mulți ani, desfășurată de autor, Uriel Weinreich, de curînd decedat, care a deținut catedra de limba și literatura idîș la universitatea Columbia din New York. Subliniind valoarea lucrării, revista „Israelitisches Wochenblatt”, care apare la Zürich, scoate în evidență că autorul nu s-a mărginit numai să definească fiecare cuvînt, ci a redat și evoluția sa în decursul timpului. Recenzienții sînt unanimi în a considera că dicționarul constituie un instrument prețios de lucru pentru toți acei care se interesează de limba și cultura idîș.

O NOUA TRADUCERE DIN OPERA LUI MAIMONIDE

Timp de 20 de ani rabinul Iosef Kafah a lucrat la traducerea din arabă în ebraică a comentariului lui Maimonide la Mișna. Recent, traducerea a văzut lumina tiparului. Interesant e faptul că textul ebraic este prezentat simultan cu versiunea originală, în limba arabă.

VESTIGII ALE TRECUTULUI

Săpăturile arheologice care continuă la zidul de apus al templului de la Ierusalim scot la lumină prețioase vestigii ale trecutului. Pînă în prezent au fost făcute peste zece mii de descoperiri, majoritatea din perioada celui de al doilea templu. Între altele, au fost găsite circa 3 000 monede ebraice, avînd o vechime de aproape 2 000 de ani.

EXPOZIȚIE ARTUR KOLNIC

La Tel Aviv se bucură de mare succes expoziția de pictură și grafică a artistului Artur Kolnic, originar din România.

SUCESUL LUI TEVIE LĂPTARUL

După cum am mai semnalat, comedia „Violonistul pe acoperiș”, după cartea lui Salom Alechem, Tevie Lăptarul, se reprezintă cu mult succes pe mai multe scene din R.F. a Germaniei. Rolul lui Tevie este deținut de către actorul israelian Shmuel Rodensky.

פון דער יידישער קהלה פון ארגענטינע

— די בירגערלעכע פארזאמלונג פונעם זעקסטן וואל-קרייז 7. נאָוועמבער —

(המשטרה אויף זייט)

ב"ה בוקרשט
מספר 200
שבט תשכ"ט

ד"ר דוד משה רוזן

תרב הכולל

טו בשבט

בשבת האת שבת ציון היינו כחול-סין! כל ימיו הצעיר חונן המעלה הצדיק על מקרא זה-יספר לנו התלמוד במסכת תענית דף כנער שפגש זקן אחד נוסע על שעתיד לתת פירותיו רק אחרי שבועים שנה. ועל שאלתי, האם בסוף הוא שיחיה עוד שבועים שנה, ויזכה לאכול מפירותיו, ענה לו האיש: כמו שאבותי פרחו למעני, כך גם אני רואה לעתידים של בני וכו'. הציביליזציה האנושית עומדת אף היא כסים האפיוורה הספליות הזאת. ראש השנה לאילנות מורה לבני האדם את האמת הניצחית לא-עירעור על ההמשך שלחיי הדורות. הערכים הענקיים של רוח האדם, ערכים ברוח ובחומר כאחד, כתוצאה השענתו של האדם מעצירתו, כל אלה משתלבים כחוליות בשרשרת אחת ויחידה של כלל-הדורות וכך כל אחד תרומתו הוא לקידמת המשפחה האנושית וסביא לגדול ולזל דר נוסף כעני-החיים ודואל לפירוה תיהם של האילנות מהם עתירים לשעם הבאים אחריהם.

מו בשבט סביא לנו - מרי שנה בשנה - את הכשרה לעתיד זה הטוב ביותר; הוא קורא לעבודה בשירות החיים, הוא מחזק את ידנו במאבק נגד הכחות ששנו-אפים לעצור את החיים במהלכם קדימה. ולכן יסול כל יהודי פרי בירו, כרחילו ורחימו ויברך עליו מתוך רוממות-הנפש ואופטימיות חזקה: „ברוך אתה ה'...בורא פרי העץ...“ ברכה היא זו למי שלא נתן למות להכריע את החיים, למי שיצר ומתמיד יוצור פירות וערכים חדשים לאנושות, למי שמדריך את עערינו לקראת הימים בהם כל הארץ תהדר לנן פורה ורחב-ידיים, של אושר, שפע ושלום.

במחרות אבניהם של החנים שלנו, מוהיר יום אחר שאין לו רמיון עם יתר הימים והוא יחיר בצינו במשפעות המיו-חרת. יום זה הוא מו בשבט. יום זה לא יעלה על זכרוננו שיום מאורע שהוא מרכזי ימי עמנו, שום תזלה מיוחדת לא הוקדשה לכיבירו ולא חל בו כל חוב מבתולות צביונו. בו כוסן השם שהוא נושא כגדיר את מכונו: ראש השנה לא יל-לא האנשים כלכר יסו את חוס קיוסם עלי ארמית לפי הוראתו של הקב"ה וברחמי, אלא עולם החי והצומח כל-כולו נכלל כנזר הבריאה האלהית.

„מה רבו מעשירי ה', כולם בחכמה עשית, מלאה הארץ קנייניך!“ (תהלים, קר, כד). מעולתו הנשגבה של עושה-שמים וארץ, הנותן חיים לכל יצור, נראית גם בכל עשב קר שהמלאך הספסוף עליו אומר לו: גרל!

רוקא בשעה שהאילנות וענפיהם היבשים מכוסים שלג וספא תחת הכיכר-הקדש, כאשר נרמה לנו כאילו המוות הלכיסם במעמה הצחור יעלה, -רוקא בשעה זו התלניה אמונתנו כת אלפי השנים את ראש השנה לאילנות, אמונתנו זו בתשפעת החיים האיתנה שלה והרונתל בעקרון שהחיים עשויים לנצח את המוות.

ויוורה ה' עין“ (בראשית פו, כה) מפסוק אנו למדים כי ברנעים של היסום, כשאמונתם של נאול-מצרים תה-חילה רופפת, הראה להם הקב"ה עין-לרגומה. לכל קסני-האשנה וצרי-האופק, לכל הערירית-החיות ללמוד מהי האילן, מתוך ניצחונותיו על כל המיכשולים שעור מרים על ררכו. רוגסה, שמאמצי של האדם (כ"י האדם עני-השרה") יהיו מכונים לקראת העתיד, לשיפור חיותם של וורות יבואו, כשיכסידם עימר הביטחון העו יסופסוף ופיע יצחון-החיים כמלוא זוהרו.

דברי תורה

מאת חכמי רומניא וגאוני ז"ל

פרשת בשלח

שם

„ויאמר ה' אל משה: כתוב זאת וזכורנו בספר ושים באזני יוושע כי נחמה אחמה את-זכור עטק נחמה השמים“ (שמות יז, יד).

מלחמתו של עמלק שני אפס-סיוס היו לה: א) תאסיה לה-סיוס ארץ ישראל מצד השנאה אליהם. ב) מלחמה נגד ה' יסמו הגדול, במשנת-תורה (ברכים כה, יז-יט) נצטוונו על „זכור את משה עשה לך עמלק“, היינו על מעשה עמלק מר-השנאה אשר נפר לישראל. וסוקנו כן א מתיחס את לו כאסון ברו: „לכתוב זאת וזכורנו בספר“, לזכור את מה שעשה לנו יתבת בספר. הוא משה-התורה, לזכורנו, וכננו לצידו השני של המס-בע, למלחמתו של עמלק נגד שמו תהושי, נאמר כאן „וישים באזני יוושע“, כי יוספר משה גם בעלפה ליהושע, שמלכו מה נצטוונו ללחום עם עמלק מצד ושבנונו אנו, הגיע עת כאשר „משה אמחה“, כאשר הקב"ה בעצמי ימחה את שמו מצד חשי-בונו הוא, וות יהיה לעל.

פרשת תרומה

...אשר שם האחד גרסוט... ושמ האחד אעיונו... (שמות יח, ג-ד).
(הרב מ.ד. מלבים ז"ל - בוקרשט בבירור התורה והמצוה).

בי דקר איינזאמט לכבוד די געס פון ארגענטינע.

La recepția oferită în cinstea oaspeților din Argentina.

הרב יצחק מאיר מארילוס

בוקרשט

מחצית השקל

(השקל בא לכפר על שמכרו בכורה של רחל - ירושלמי שקלים פ"ב ה"ד)

מאידך - מוכיר לו כי בעלם נכר וגמט תורתו: הוא השלום והאחרות. גם מחצית השקל חרסו. כאשר, על התגרות לקי צונות, וכמו שאין חפץ בשקל עתו של האדם כתאות שזלזל, כך אין חפץ במנוסה מן החיים, יעו שררכי ח' דרכי נועם וכל נתיבותיה הן לא קצות וקצו-נות רק שלום, כאמור ויחזקאל וקרב איתם אחד אל אחד. והיו לאתרים בירד" (יחזקאל לו, ז).

תבנה נוספת לשקל שהוא קרוש ונורא אחד, וזה האדם שוקל שקלו כיות המכרס-למס-רות עזקה וחסר, הרי השקל הוא קודש; ונורא הוא אם לא וכה, שוקל שקלו על ענינים ההורסים גויו וגמטות, הוא עובר על כמה אוהרות שבתורה למען השקל, בעד בעד כסף, ויש לומר בזה מלוצה כמלאה ככריו חז"ל (סדרש רבה קוהלת ט) „למה קרויו אוהו נחום איש קודש-קדשים? שלא הכיט צורת מטבע כל וניויו“. הכוונה היא כי המטבע נחזק לכל אחד, אבל לסכור את האני"ש שלו, את הצורה שבאדם בשביל המטבע ווחי ירידה מוסרית-נוראה ואיש קודש הקדשים ר' נחום הכיט אופסם כמטבע הנחזק לו לצורך פריכת ביתו, אבל לא על הצורה ששחשקע, שקל כזה שחשקע צורת האדם בו, אוהו לא ככל ולא הגשמי עליו. וכמותו סדרו הספנינים בשבת מידתו זו,

(המשך בעמוד 9)

ד"ר יוסף שמואל רוז ז"ל

(על קברו הרנן)

ביום ח' סבת תשכ"ט (29 צעמבר 1968) הלך לעולמו אחרי מחלה כבה ד"ר יוסף שמואל (וואסיליה) רוז, רופא בעיר באיא-מארה שבטורקמניסטאן. התקלותיו ללא-עת, בעצומה של פעילותו ה-מיפעלות, העציבה ללא-שעור את לבכם של כל אלה שהיכירוהו וזוהיירוהו בעד תרומתו המטובה בשטח המיפול כביראות תו-שכיה של המיר, בעד מידותיו המוסריות הרמות, בעד תשגובתו של בלב נופש למסרה הנשגבה של הושתת עזרה ופריאת לנשקס. ילדו כפר פירקשה שבקירבת באיא-מארה, בולמשהפת מפורזת ונכד הצירק הנודע ר' יצחק חסיד (בעהם) מתושבי ירושלים שהלך-בפסוקת הצירק מסנו-ה-המפרים הנקנים „אור-החמה“ על הוורה, ושירה דומ"צ בעיר קראלי, המתוו היוו עסקן ציבורי פעיל ושותם על הגחלת היהודית שלא תיכבה. בתקופה שמלא

הרב הראשי לארץ ישראל לשעבר ד"ר ישי-ראל ברוך עוסר, לויגל השנה הזרשה האור-תית 1969, בתואר אביר מפקד של האי-מפריו הברסית. עד לפרישתו לגימ-לאות שינוש הרב ברודי שנים רבות כרסם של יהודי אונגליה, שמיס-פרם עולה לוזצי מיי-ליוו כ"י. אישיות מו-הירו זו של יהדות וזגנו נערכת בשביל ידעותיה הרחבות ב-תורה ובמדע. כיס מחלא הרב ברודי בת-פקיד של יו"ר ועדת רבני אירופה. ביוני

ידיעות חדשות

1968, ביקר הרב ברודי בארצנו והשתחרר בח-גינות למלאות עשרים שנה לכוונתו של הרב הכולל לרומניה. נוסד פרם על-שם השטורר איציק מאנגר-ליצירה ביידיש בספ-רות. הפרס יוענק מדי שנתיים לשני יוצרים בתחומי הספרות והא-מנות ביידיש - אזור נישוראל ואחד מתת-פוצות.

אחרי 15 זוזועיס לקיום התחנה לזיכוי יהודים במצוות תפילין על די הכולל המעורב, וגיע מספר מניחי ה-תפילין בתחנה זו מלי-ליו. זה שבגורלו נפל לוחית הונגריז וסיליוו החזיט להניח תפילין בכל יום.

בתחזותות וזבי" לאומית ליון שהתקיימה בבוקרשט בדורש אר-נוס ש"ע, זכו יוונת „נומל מזוזיו" מיקבי ראשונו-לציון וזכורו, יעקב בל-מולית זזה (נוסף לכ סוליות 400). בתחרות הבי" לאומית לסעימת יוונת השתתפו יצוני י" 22-נוויות. הרב אליהו כ"א, רבה של בסיסלבה, נח קבל לור ראשי בבאר-בעט. למלאות שנים שנה ליו"ר אתגור וקהילות היוזויות בבסובקיה, נח מסיבון חגיגה מ-טעס איגור והקולוז לכבוד חתן היוכל.

יש לכאר כי הראשונים נהגו לקרוא שם לבניהם על שם המאורע להם, כרי שזיכורו תמיד את ניסם הכורא ב"ח ששעה עמהם, ככו שצטונו גבי יוסף וזאה ועור. וע"כ כאן בשבט יתרו למשה ורצה שווא לקראתו בגין בניו (ראה רש"י), הוכיח גם מ"ס סמות כרי ששעה וזכור תמיד התימים שנקשו עמו ולחירות לשם קדש.

(הרב יחזקאל פאנס ז"ל - רבה של קרסלבורג וסורא-סילבניו כודה, בספרו „מדא יחזקאל“).

כאן תלה תמצוה של סחית עמק כהקב"ה כי הוא ימחה „ממה אמחה“ וכפרשת תע (דברים כה, יז-יט) תלה המצוה בישראל (מחמה), הא כיצד? בתרזון הוא, כי אוו הקב"ה כ כפרונו עם בני-ארם, וחתה"כ ציוות את אישר בכח תאשי לנש שות וקיים, והשאר הוא בכלל „לא עליו המלכה לגמור“, ומת שלא ווכל לקיים האדם, יגמור חקב"ה. וכך גם כאן לענין סחית עמ-לק. תחמה"כ ציוותה עליו למחות את המלקים הנודעים לנו וזאה שלא נכח למחות, כי נעלמם הם סעיניו וסדעתו; אלה וסמו ע"י חקב"ה בעצמו „אמחה“.

(הרב אברהם יצחק אויס-שפיט ז"ל - ד"ר, בספרו „אשל אברהם“).